

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

LESNÍ MATEŘSKÁ ŠKOLKA JAKO CESTA K PŘIROZENOSTI

Vypracovala: Luisa Cvrčková
Vedoucí práce: PhDr. Marta Franclová, Ph.D.

České Budějovice 2018

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci „Lesní mateřská školka jako cesta k přirozenosti,“ vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. V platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Praze 12.7. 2018

Luisa Cvrčková

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá LMŠ jako jednou z cest předškolního vzdělávání. V teoretické části je představena vzdělávací koncepce a filosofie, ze které LMŠ vychází. Jakým způsobem rozvíjí LMŠ a příroda dítě v předškolním věku a v neposlední řadě poukazuje na roli pedagoga - průvodce v LMŠ.

V případové studii v rámci kvalitativního výzkumu je zde představena jedna konkrétní LMŠ, její vznik a trvání až do dnešních dnů. Dále se zde formou hloubkových rozhovorů rozkrývají motivy rodičů k návštěvování takového typu zařízení i motivy pedagogů – průvodců pracujících v tomto typu zařízení. LMŠ zde vystupují jako určitý fenomén, jakýsi návrat k něčemu přirozenému, člověku i přírodě blízkému.

Klíčová slova:

lesní mateřská škola, příroda, předškolní věk, pedagog-průvodce

Abstract

The Bachelor thesis deals with forest kindergarten as a type of preschool education. The theoretic part includes an introduction to educational concept and philosophy that forest kindergartens are based on. It also looks at a question how forest kindergarten and nature can develop and cultivate kids in preschool age and deals with the educator-guide role in forest kindergarten.

In the case study within the qualitative research a particular forest kindergarten, its formation and the process of development up to present day is introduced. The statements of parents about their motivation to send their own children into this type of education and the statements of some educators-guides about their motive for working in kindergarten are included as well. All these motives and comments arise from by in-depth interviews which were hold with these people. Forest kindergartens are seen as a specific phenomenom of coming back to something that is natural and close for human being.

Key words:

forest kindergarten, nature, preschool age, educator-guide

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Martě Franclové Ph.D. za odborné vedení mé práce, za inspiraci, důvěru a čas, za rady a připomínky, jimiž přispěla ke zdárnému zakončení této práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině za trpělivost a důvěru. A v neposlední řadě děkuji všem, kteří si udělali čas odpovídat upřímně na mé otázky.

OBSAH

ÚVOD	8
I. ČÁST TEORETICKÁ.....	10
1. Základní pojmy.....	10
2. Předškolní vzdělávání v ČR.....	11
2.1. Hlavní cíle předškolního vzdělávání.....	11
3. Lesní mateřské školky	12
3.1. Kořeny LMŠ.....	14
3.2. Pravidla a bezpečí.....	14
3.3. Možná rizika při pobytu v přírodě.....	15
4. Vzdělávací koncepce LMŠ.....	16
4.1. Vzdělávání pro udržitelný rozvoj.....	17
4.1.1. Koncepce pro udržitelný rozvoj.....	18
4.1.2. Cíle vzdělávání pro udržitelný rozvoj.....	19
4.1.3. Cíle vzdělávání pro udržitelný rozvoj v MŠ.....	19
4.2. Enviromentální výchova.....	20
4.3. Čtyři pilíře ve vzdělávání.....	21
4.3.1. Čtyři pilíře ve vzdělávání v kontextu LMŠ.....	23
5. Přirozené dětství.....	26
5.1. Co dětem dává pobyt v přírodě a jaké kompetence rozvíjí.....	28
5.1.1. Rozvoj jemné a hrubé motoriky.....	28
5.1.2. Sociální kompetence.....	28
5.1.3. Rozvoj sebevědomí a sebepojetí.....	29
5.1.4. Kreativita.....	29
5.1.5. Znalosti o přírodě a ekologii.....	29
6. Osobnost předškolního pedagoga.....	30
6.1. Kdo je učitel.....	30
6.2. Profesionální kompetence pedagoga.....	31

6.2.1. Předmětové kompetence.....	31
6.2.2. Kompetence didaktické a psychodidaktické.....	32
6.2.3. Kompetence pedagogické.....	32
6.2.4. Kompetence diagnostické a intervenční.....	32
6.2.5. Kompetence sociální, psychosociální a komunikativní.....	33
6.2.6. Kompetence manažerské a normativní.....	33
6.2.7. Kompetence profesně a osobnostně kultivující.....	33
6.3. Specifika PEDAGOGA (průvodce) v LMŠ.....	33
6.4. Sebereflexe jako nástroj pro rozvoj osobnosti pedagoga.....	35
II. ČÁST TEORETICKÁ.....	36
1. Metodologie výzkumu.....	36
1.1. Kvalitativní výzkum.....	36
1.2. Metody sběru dat.....	37
1.3. Analýza dat.....	39
2. Případová studie	39
2.1. Případová studie LMŠ Země.....	39
2.2. Rozhovor s průvodcem z LMŠ Země.....	45
2.3. Rozhovor s rodičem z LMŠ Země.....	48
3. Diskuze.....	50
4. Závěr.....	52
Použitá literatura.....	53
Internetové zdroje.....	55
Přílohy k praktické části.....	56

ÚVOD

„Řekni mi a já zapomenu. Ukaž mi a já si možná vzpomenu. Zapoj mě a já pochopím“ (Čínské přísloví)

Hledám to přirozené v každém z nás. Přirozenost, příroda je zde jistá podobnost. Od přírody zrozené, nám vlastní. Vzájemně se odcizily práce a učení, práce a hra, řemeslo a vzdělávání, město a vesnice. Školy jsou dnes místem, kde se dítě odcizuje životu a to se protíví dětské přirozenosti, neboť dítě žije přítomností, prožívá svou bytost bezprostředně a vůbec si nepředstavuje budoucnost a možné budoucí výhody, k nimž dospěje nabitím určitých schopností či kompetencí. A právě proto potřebují děti pravdivé obrazy a opravdový, skutečný, reálný život. Potřebují vidět a zažít něco hmatatelného a smysluplného. Vrůstát do svého těla, vytvářet si vztah k sobě, druhým lidem a učit se kráse a řeči přírody. Nejen aby byli dostatečně odolnými jedinci, ale také aby z nich jednou byli lidé, kteří umí svými činy měnit svět ku prospěchu všeho živého. Dětství by mělo být přirozené, plné, pomalé, otevřené, tvořivé a hravé. Lze ještě takové dětství v dnešní době zažít?

Ráda bych se v této práci zabývala konceptem lesních mateřských školek jako jednou z cest, která může nabídnout dětem, pedagogům ale i rodičům možnost zažít reálný svět ve své kráse a přirozenosti i se všemi obtížemi, které v sobě skrývá bytí v přírodě jako je nepřízeň počasí, náročný terén, činnosti a práce spojené s koloběhem roku, péče o společné místo a to vše navzdory všem možným překážkám. Přibývá rodičů a pedagogů, kteří hledají a kterým není lhostejné kde a jakým způsobem žijeme. Hledí do budoucnosti, nacházejí hlubší smysl bytí a také to přirozené v nás. A toto vše nalézají skrze přímý pobyt v přírodě, díky prožitkům a zážitkům, které nám příroda umí dávat a dává. V neposlední řadě také skrze setkávání a tvoření s druhými lidmi. Život ve společenství, v komunitě, která společným úsilím chce měnit a mění svět. A proto je velmi důležité do těchto témat uvádět děti již v předškolním věku. Dnes je více než patrné, že dlouhodobý společenský vývoj spěje ke ztrátě lidského kontaktu s přírodou. Jako civilizovaní lidé se čím dál více stěhujeme se všemi aktivitami do interiéru. Tomuto syndromu se začalo říkat termíny jako „syndrom deficitu přírody“ nebo „odcizování přírodě“.

Jako lidé ztrácíme schopnost vnímat hodnotu a význam přírody. A snad i proto mě má cesta vede blíž k přírodě, blíž k dětem, které mohou zažívat svébytně přirozenost v prostředí jim tak blízkém, v přírodě samé. Osobně to považuji v této době za stěžejní. Žijeme na dluh a chováme se bezohledně k Zemi, opomíjíme budoucí životy dětí. Chceme pro sebe a děti to nejlepší, ale pokud za chvíli nebude kde tvořit, budou naše přání pouhým snem, který nebudeme mít kde uskutečňovat.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. ZÁKLADNÍ POJMY

Lesní mateřské školky

Lesní mateřská škola (LMŠ) je v dnešní době brána spíše jako alternativní způsob vzdělávání. Základním znakem těchto školek je, že většina programu nebo vzdělávání probíhá „venku za každého počasí,“ a to v prostředí přírody samé. Děti zde rozvíjí své dovednosti na základě přímého kontaktu s přírodou za pomoci svých přirozených sil.

(Vošahlíková, 2012, s.11)

Udržitelný rozvoj

Trvale udržitelný rozvoj „...je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“

(Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí)

Z tohoto pojetí vychází koncepce předškolního vzdělávání pro udržitelný rozvoj, která není pouhým doplňkem, ale tvoří ucelený vzdělávací základ, který udává směr. „Vnímání přírody a porozumění pro ni jsou jednou z podmínek pro udržitelný rozvoj. Kontakt s přírodou v předškolním věku, může být dobrým základem k tomu, aby děti vnímaly svět v celé pestrosti.,, (Vošahlíková, 2012 s.6)

Enviromentální výchova

Cílem enviromentální výchovy by mělo být zodpovědné chování k přírodě samé a pochopení její hodnoty pro životy nás všech. (Léblová, 2012)

Čtyři pilíře ve vzdělávání

Vychází v dokumentu UNESCO „Učení je skryté bohatství - Vzdělávání pro 21. století,„ Tyto čtyři pilíře jsou učit se poznávat, učit se jednat, učit se žít pospolu, učit se být- tedy rozvíjet svou osobnost. Jde o první celosvětovou koncepci vzdělání. Vznikala v letech 1993 – 1996 v Mezinárodní komisi UNESCO nazvané Vzdělávání pro 21. století. Práci komise složené z odborníků z celého světa řídil francouzský politik Jacques Delors. Ukazuje na nezbytný vývoj společnosti od sociální soudržnosti k demokratické účasti a od ekonomického růstu k rozvoji osobnosti.

Dítě v předškolním věku

Předškolním věkem je označováno převážně období, kdy dítě vstupuje do mateřské školy tedy od tří let po vstup do školy. Je to období, kdy je dítě velmi zvědavé, citlivé a

otevřené všemu, co k němu přichází a co na něho působí. Učí se nápodobou, hrou a v neposlední řadě se „učí celou svou osobností a tato osobnost se také učením rozvíjí.“ (Helus, 2012, s.114)

Pedagog

Osobnostní předpoklady pedagoga jsou spojené s vnitřní mírou motivace a s životními postoji, které uznává. Dále s určitými osobními rysy jako charakter, temperament a také zde hrají důležitou roli profesní kompetence. Kromě výše uvedeného je pedagog pro mateřské školy také člověkem mnoha dovedností a schopností v oboru výtvarném, hudebním, divadelním. Tedy člověkem tvořivým, manuálně zručným, inspirativním, schopným improvizace.

2. PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V ČR

Předškolní vzdělávání v ČR je součástí systému vzdělávání, které se řídí požadavky a pokyny MŠMT, dané školským zákonem č. 561/2004 Sb.

Vzdělávací koncepce nejen pro předškolní vzdělávání vychází z Národního programu rozvoje vzdělávání, z dokumentu tzv. „Bílé knihy“, kde jsou obecné záměry a rozvojové programy pro vývoj vzdělávací soustavy v ČR. Je to závazný, otevřený dokument, ze kterého vychází konkrétní vzdělávací plány na úrovni státní a školní. (Smolíková, 2004, s.5)

„Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení. Jsou závazná pro předškolní vzdělávání v mateřských školách, v mateřských školách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona, v lesních mateřských školách a v přípravných třídách základních škol.,, (RVP PV, 2018)

2.1. Hlavní cíle předškolního vzdělávání

Předškolní vzdělávání rozvíjí komplexně osobnost dítěte, podporuje jeho vývoj na všech úrovních, tedy po stránce fyzické, psychické i sociální. Pomáhá dětem osvojit si základní pravidla chování, dává základy životním hodnotám a mezilidským vztahům. Předškolní vzdělávání může napomoci vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje v

předškolním věku a tím usnadnit vstup do základního vzdělávání. Hlavním záměrem pro instituce provozující předškolní vzdělávání a hlavně pro jejich pedagogy by mělo být sledování těchto rámcových cílů, záměrů uvedených v RVP PV :

1. rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání

- můžeme chápat jako co se dítě právě nyní učí, jak se rozvíjí a jaký získává vztah k učení

2. osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost

- s jakou hodnotou se dítě právě setkává

3. získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí

- jaký prostor má dítě prostor k samostatnosti, jakou má možnost ovlivnit situaci, ve které se nyní nachází (Smolíková, 2004, s. 11)

Tyto rámcové cíle můžeme svým způsobem vnímat jako univerzální, přirozené a všudypřítomné. LMŠ mohou a umí naplňovat předškolní vzdělávací cíle ve stejné kvalitě jako běžné MŠ.

Díky dlouholetému úsilí ALMŠ (Asociace lesních mateřských škol) mohou být od 1.9. 2017 v síti škol a školských zařízení zapsány také Lesní mateřské školky a tím oficiálně naplňovat vzdělávací cíle a kompetence dané Rámcově vzdělávacím programem. V roce 2017 vstoupilo do rejstříku prvních 30 lesních mateřských škol a v následujících letech se chystají vstoupit další. (Kvítková, 2017)

3. LESNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY

„Život nedává nic zadarmo. Utečeš od praktického seznamování svých dětí s přírodou k pohodlnějšímu předávání informací pomocí slov a obrazů. Ušetřil sis čas, námahu a různé komplikace s deštníky, přepravou, bolením nohou, žízni a co já vím, čím ještě mohou děti obtěžovat rodiče na cestách za poznáním. Dítě jsi ale trvale ochudil o hloubku skutečných pravdivých zážitků, o nedeforované chápání souvislostí mezi vším, s čím jste mohli přijít do kontaktu.“ (Strejčková, 1998, s. 20-21)

Lesní mateřské školy (dále LMŠ) jsou považovány za alternativní předškolní zařízení. Charakteristickým rysem LMŠ je provozování veškerých aktivit a veškerého vzdělávání pod širým nebem v lese, na louce, na zahradě, u potůčku, na poli tedy kdekoliv v přírodní krajině.

Pedagogický základ LMŠ bývá často postaven na pedagogice waldorfské nebo montessori, která se prolíná s enviromentální pedagogikou. Záleží na jednotlivé školce, ke kterému směru nebo prvkům se více přiklání. Nikde není dáno jaký pedagogický směr by měla LMŠ preferovat. Vzdělávací principy alternativních směrů lze velmi dobře přizpůsobit na míru každé LMŠ s ohledem na její specifika, protože základním kamenem, na kterém se staví bude a je, příroda sama.

V lesní skupině bývá menší počet dětí většinou okolo 15 dětí na dva i více pedagogů. V LMŠ je častější pojem pro pedagoga „*průvodce*„. Průvodce je zde chápán jako ten, kdo děti povzbuzuje, inspiruje a podporuje (v kurikulárních dokumentech je role učitele takto popsána, ale v běžných MŠ to není tak patrné jako ve školkách, které vzdělávají a vychovávají děti v duchu Waldorfské pedagogiky, Marie Montessori nebo v lesních školkách...).

Skupina dětí bývá většinou věkově smíšená - „heterogenní“ , čímž vzniká větší pestrost a možnost vzájemné spolupráce. Nabízí možnosti učit se jeden od druhého. Také je to seskupení, které je přirozené v běžném životě. My věkem dospělý také nežijeme v uzavřených komunitách dle chronologického věku.

Základní motto lesní pedagogiky zní „Není špatného počasí, jen špatné oblečení“. Děti jsou po většinu dne a po celý rok venku a tak je vybavení dětí do nepříznivých podmínek velmi zásadní pro optimální uspokojení základní potřeby dětí, pro pocit tělesného komfortu. LMŠ většinou nemá pevné zázemí. Místem ochrany a spočinutí při nepříznivém počasí nebo stravování bývají úkryty, ve kterých se děti mohou zahřát a načerpat nové síly. Jsou to například jurta, tee-pe, maringotka, stan, srub. V LMŠ nebývají klasické hračky ani vybavení, které většinou známe z běžných dětských hřišť. Děti využívají tvůrčím způsobem prostředí, které je obklopuje. Příroda není nikdy stejná a skrývá pro nás různá překvapení a tajemství. (Vošahlíková, 2012)

LMŠ většinou vznikají za pomoci podobně smýšlejících lidí, kteří hledají jiný způsob jak uvádět děti do světa a jeho zákonitostí. Bývá zde úzké propojení pedagogů, rodičů a dětí. Je zde kladen důraz na dobré a přátelské klima pro všechny zúčastněné, otevřenou komunikaci, možnost spolupodílet se na rozvoji a směřování školky. Díky tomu může každý pocítit menší nebo větší kus zodpovědnosti za společné dílo.

3.1. Kořeny LMŠ

Děti byly vychovávány přírodou stejně jako lidstvo samo, již od samých počátků. Vznik LMŠ v podobě jak je známe dnes lze jen stěží mapovat. Snad i proto, že vznikaly zejména jako osobní iniciativa rodičů. Základy koncepce lesní mateřské školy vznikaly v Norsku a ve Švédsku jako přirozená součást předškolní výchovy. Dodnes zde tato forma předškolní výchovy převládá nad jinými. První datum a místo založení LMŠ pochází z Dánska. Za zakladatelku je považována Ella Flatau, matka čtyř dětí, která s dětmi chodila pravidelně na výlety do lesa. Poté se k ní přidali i další se svými dětmi a jejich známí. V roce 1954 vznikla na základě jejich zkušenosti iniciativa sdružující příznivce této myšlenky a byla založena historicky první LMŠ. (Vošahlíková, 2009, s.33)

Jedna z prvních školek v ČR inspirovaná touto koncepcí vznikla podobně jako před lety v Dánsku z iniciativy Lindy Kubale na Liberecku v roce 2007 tzv. Zelená školka. V Praze vznikl při sdružení Ekodomov v září 2009 Dětský dopolední klub Šárynka, který se hlásí k myšlence LMŠ. Do dnešních dnů se těší velké oblibě a svého času to byla jedna z prvních školek, která nabízela začínajícím iniciativám nasbírat zkušenosti.

3.2. Pravidla a bezpečí

Pravidla nám dávají pocit bezpečí. V prostředí MŠ mohou vytvářet bezpečný, důvěrný prostor. Aby mohla být pravidla funkční, je třeba chápat jejich smysluplnost. K tomu může pomoci i společné utváření pravidel spolu s dětmi. To znamená hledat způsoby nastolení pravidel a zároveň důsledky svého chování a jednání. Pravidla by měla platit stejně pro děti i dospělé. Nejdůležitější pravidla se týkají bezpečí dětí, učitelek, živé a neživé přírody a také věcí, které děti obklopují. Výše uvedené platí také pro LMŠ, kde jsou neodmyslitelnou součástí.

Pravidla popsaná níže uvádím pro ilustraci toho, že pobyt v lese, nebo kdekoli v přírodě, neznamená chovat se bezohledně, riskantně nebo nezodpovědně.

- pedagog i dítě by na sebe měli vzájemně vidět nebo se slyšet
- pokud zavolám na dítě, odpoví
- na cestách v lese děti čekají na předem domluvených místech
- co si do lesa přineseme to si také odneseme
- nádobí na jídlo není určeno na hru
- s klacky neběháme
- bez dovolení nejíme nic nalezeného v lese
- nelezeme na stohy se dřívím
- neodcházet s nikým cizím ani známým
- potřebu vykonáme na společně domluveném místě

Výše je souhrn těch základních pravidel pro pobyt s dětmi v lese. Velmi záleží na místě, které s dětmi navštívíme. Jiné místo může vyžadovat přidání pravidla např. pokud jsme v blízkosti potoka, tak do něho nevstupujeme, nemáme-li vhodnou nepromokavou obuv. (Vošahlíková, 2012, s.43).

Bezpečnostní rámec tvoří také různé přechodové rituály tedy opakující se průpovědi a rytmus dne, kdy děti přesně vědí, kdy co nastane. To vše dává dětem jasný přehled o chodu dne. Stavíme tím opěrné pilíře nabízející dětem důvěrné prostředí a řád.

3.3. Možná rizika při pobytu v přírodě

Během pobytu v přírodě nás mohou překvapit různé situace, na které se vyplatí být předem připraven. Příroda je proměnlivá a někdy nevypočitatelná. V tom je její kouzlo, ale také riziko. Zde uvádím tři oblasti, které je dobré na toukách přírodou neopomenout. Pro LMŠ jsou to základní pilíře pobývání v přírodě.

Oblečení

Vhodné oblečení je při delším pobytu v přírodě rozhodujícím faktorem. Děti se potřebují pohybovat v přírodě volně, měly by mít možnost hrát si a experimentovat a to za každého počasí. Oblečení by mělo mít více tenčích vrstev tzv. „cibulové vrstvení“, které umožní přizpůsobovat se proměnám počasí. Do deště by měly být připraveni v nepromokavém oblečení a v záloze mít náhradní suché oblečení. Tím může být zabezpečena základní potřeba komfortu po tělesné stránce. Děti se tak učí vnímat své tělo a také se vhodně oblékat do přírody.

Otravy, jedovaté rostliny a jedovatí živočichové

Na procházkách je nutné děti průběžně seznamovat se vším co roste a žije v jejich okolí, tím můžeme předejít otravám. Měli by jasně vědět, že bez dovolení nic neochutnáváme a na nic neznámého nesaháme. Vždy můžeme společně prozkoumat možnosti jak se zachovat.

Úrazy

Velká část prevence úrazů spadá pod předem jasně domluvená pravidla. (popsáno výše) Např. neházíme kameny, abychom někoho netrefili, nešermujeme klacky před obličejem, nepohybujeme se sami v blízkosti vody, abychom tam nespadli. Více úrazů se stává dle vlastní zkušenosti v prostorách třídy a na omezeném prostoru. V přírodě se stávají úrazy ve chvílích, kdy děti přecení své síly, což se u dětí zvyklých pobývat v přírodě stává zřídka. Na druhou stranu děti potřebují zdravou míru rizika, aby samy poznali hranice svého těla a schopnosti na které stačí. (Léblová, 2012, s.26-27)

4. VZDĚLÁVACÍ KONCEPCE LMŠ

LMŠ do současné doby neměly možnost být legislativně uznané a tak bylo na každé LMŠ jakým způsobem a v jaké kvalitě bude probíhat vzdělávání, plánování a evaluace. Situace se výrazně mění od 1.9. 2017, kdy poprvé od svého vzniku, mohou být LMŠ zařazeny do rejstříku MŠMT a tím splňovat, až na pár výjimek jako je např. hygienická, stejná pravidla a pokyny při naplňování vzdělávacích cílů jako klasické MŠ. Dle Vošahlíkové (2012) můžeme hlavní cíle rozdělit na výchovné a učební.

výchovné cíle:

- rozvíjet hrubou a jemnou motoriku dítěte pomocí přirozených všudypřítomných podnětů a možností k pohybu;
- využívat k učení všechny smysly, celé tělo a všechny úrovně vnímání a to způsobem, který je dětem příjemný;
- rozvíjet spolupráci, respekt k druhému, samostatnost (Vošahlíková, 2012)

učební cíle:

- poznávat rostliny a zvířata v jejich původním životním prostředí,
- sledovat rytmy ročních období a přírodních jevů,
- rozvinout citlivost pro ekologické souvislosti a propojení, stejně tak jako respekt a vědomí hodnoty společenství lesa a života,
- prožitkem ticha se stát citlivějšími k mluvenému slovu a všem zvukům (Vošahlíková, 2012)

4.1. Vzdělání pro udržitelný rozvoj

Udržitelný rozvoj se dostal do popředí zájmu LMŠ, ekoškolek i klasických školek. Jen pro některé školky tvoří spíše doplněk stávajícího vzdělávání oproti LMŠ, kde může být brán jako ucelený koncept vzdělávání zcela zohledňující situaci člověka a naší planety v této době.

„Koncepte udržitelného rozvoje (trvale udržitelného rozvoje) představuje alternativní model vývoje společnosti oproti dominující industriální ekonomice.“

Komise OSN pro životní prostředí a rozvoj (tzv. Zpráva Brundtlandové) definuje takto: „Udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který zajistí potřeby současných generací, aniž by bylo ohroženo splnění potřeb generací příštích, a aniž by se to dělo na úkor jiných národů.“ (mzp.cz)

Z tohoto pojetí vychází koncepte předškolního vzdělávání pro udržitelný rozvoj, která není pouhým doplňkem, ale tvoří ucelený vzdělávací základ, který udává směr. „Vnímání přírody a porozumění pro ni jsou jednou z podmínek pro udržitelný rozvoj. Kontakt s přírodou v předškolním věku, může být dobrým základem k tomu, aby děti vnímaly svět v celé pestrosti.“ (Vošahlíková, 2012, str. 6)

Jedná se tedy o koncepci, která nabízí cesty a východiska již pro děti předškolního věku. Je zde kladen důraz na vlastní aktivitu dětí při učení a poznávání světa zcela respektující jejich individuální tempo a čas. Vzdělávání je zde živý proces, který probíhá každodenním životem prostřednictvím rozhovorů, objevování, zkoušení, experimentování, hraní a možnosti být. Může probíhat formou daných úkolů, projektů nebo neméně důležitou formou „informálního“ učení, které je v dnešní době bohužel spíše podceňovanou formou učení. „Informální učení je definováno jako učení vyplývající z každodenních činností vztahujících se k práci, rodině nebo k trávení volného času. Je často označováno jako zkušenostní učení a může být částečně chápáno jako nahodilé (accidental) učení. Není strukturováno podle učebních cílů, učebního času nebo učební podpory.“ (Konopásková,2011, s.2)

4.1.1.Koncepce pro udržitelný rozvoj

Udržitelný rozvoj nabízí:

- rámec hodnot
- chápání přírody, které spojuje známe a nové

(Vošahlíková, 2012, s.9-10)

Hodnoty

Hodnoty, na které se zaměřuje vzdělávání pro udržitelný rozvoj jsou pozornost k lidskosti, tedy k dobrým vztahům mezi lidmi navzájem a vztahům člověka a přírody. Podporuje se zde utváření vědomí vlastního života, kdy já sám mohu být tím, kdo může měnit a ovlivňovat svět s ohledem na vše živé. Rozvíjí se zde uvědomění toho „Kdo jsem?“ a „Jak chci žít?“ Žiji a konám v přítomnosti a hledím zodpovědně do budoucnosti, protože chápu smysl toho co dělám a věřím, že je to rozumné a reálné.

Chápání přírody

„ Lidé mají se učit, pokud nejvíce možno, ne nabývati rozumu z knih, nýbrž z nebe, země, dubů a buků, tj. znáti a zkoumati věci samy a ne pouze cizí pozorování a doklady o věcech“ Jan Amos Komenský

Příroda přináší potěchu duši i tělu. Působí na naše smysly svou krásou, barvami, tvary, neopakovatelnou atmosférou. Příroda je citlivý organismus, který si funguje na základě svých vlastních zákonitostí. Ty je dobré vnímat, pochopit, respektovat a naučit se s nimi zacházet. My lidé jsme na ni ač na to stále více zapomínáme, životně závislí. Jsme její nedílnou součástí i když se k ní kolikrát v tomto duchu nechováme. V trvale udržitelném rozvoji jde o to pochopit přirozený běh věcí a tím i ocenit hodnotu přírodních zdrojů a jejich význam pro lidský život. Je třeba jít ještě hlouběji, objevovat souvislosti přírodního dění v každodenním životě. „Teprve díky poznání, že veškeré naše výrobky a činnosti se zakládají na přírodních zdrojích života, že přírodu neustále využíváme a spotřebováváme, si uvědomíme vlastní možnosti, které lze uplatňovat ve smyslu udržitelného rozvoje.“ (Vošahlíková, 2012, s.12)

4.1.2. Cíle vzdělávání pro udržitelný rozvoj

V roce 2008 vznikla Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj České republiky 2008–2015. Role vzdělávání je zde chápána takto:

- pochopení propojenosti a vzájemné souvislosti ekonomických, sociálních a environmentálních hledisek rozvoje, a to na lokální, národní i globální úrovni;
- vnímání udržitelného rozvoje jako celostního a systémového přístupu, který směřuje k ekonomicky prosperující společnosti a respektuje sociální a environmentální souvislosti a limity;
- rozvoj kompetencí (znalostí, dovedností a postojů) pro demokratické a svobodné rozhodování ve vlastním i veřejném zájmu v souladu s právem a s principy udržitelného rozvoje. (Vošahlíková, 2011)

4.1.3. Cíle vzdělávání pro udržitelný rozvoj v mateřské škole

- tvorba hodnot ve smyslu udržitelného vývoje
- senzibilace a schopnost vnímat především zdařilé vztahy mezi člověkem a

přírodou a zdařilé mezilidské vztahy

- tvorba vědomostí, základní názory na zásadní otázky života
- kompetence utváření moci se podílet na utváření vlastního života v kontextu soužití
- respektovat časy přírody
- šetrné zacházení s věcmi, protože v nich je příroda
- nižší spotřeba přírody
- stravování respektující zvířata a rostliny a sebe sama (Vošahlíková, 2012, s.10-13)

Všechny zmiňované cíle lze naplňovat v běžném životě mateřské školky, kde lze poukazovat v každodenním dění na vzájemný vztah člověka s přírodou prostřednictvím pedagogického vedení a vzdělávacích procesů.

Tato koncepce je svým směřováním plně v duchu filosofie LMS. Není to pouze teoretická koncepce, ale je založena na skutečných základech reálného světa, ve kterém všichni žijeme. Odpovídá zcela aktuálně požadavkům a problémům naší doby. Dává směr a naději v budoucnost, která může být více ohleduplná a vědomá k Zemi a všemu živému.

4.2. Enviromentální výchova

Enviromentální výchova je termín, který zavádí od konce 90. let Ministerstvo životního prostředí. Je to reakce na následky lidského chování, které ničí a ohrožuje život na Zemi. Cílem enviromentální výchovy by mělo být zodpovědné chování k přírodě samé a pochopení její hodnoty pro životy nás všech. (Lébllová, 2012, s.15)

Podle Lébllové (2012, s.16) je smysl enviromentální výchovy vybudovat v lidech pozitivní vztahy ke všemu živému, rozvíjet schopnost estetických prožitků v souvislosti s přírodou a možnost poznávat vztahy v přírodě a vliv člověka na ni.

Enviromentální výchova se poslední dobou stala již nedílnou součástí základního

vzdělání a všeobecného povědomí. Vychází z koncepce udržitelného rozvoje. Je plně zakotvena v Rámcově vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. V LMŠ asi více než ve kterémkoliv jiném systému předškolního vzdělávání je naplňována každým dnem i okamžikem. Ukazuje se, že nejvíce efektivní formou enviromentálního vzdělávání dětí je výuka přímo v terénu, tedy v přírodě samé. Zůstává otázkou jakou formou děti seznamujeme s přírodou, jaký máme sami k přírodě vztah a jaké příležitosti dáváme dětem na cestě k prozkoumání přírody a jejich komplikovaných vztahů. Tím také dáváme základy k jejich budoucímu vztahu k přírodě. Předškolní věk je vzhledem k utváření vztahu k přírodě nejdůležitější senzitivní periodou. „Pěstování vztahu malých dětí k živým organismům, životnímu prostředí je otázkou společenských priorit a součástí prevence sociálně patologických jevů,, (Strejčková a kol. 2005, s. 10)

4.3. Čtyři pilíře ve vzdělávání

Současná doba je plná změn a rychlého pohybu, přibývá informací a nových technologií, svět se stává složitým, jedním člověkem neuchopitelným. Zároveň se odcizujeme přirozenému koloběhu bytí, možná i sobě navzájem. Neumíme nazírat na svět v souvislostech, neuvědomujeme si dopady našich činů. Neneseme zodpovědnost. Ztrácíme smysl bytí. Kde hledat to opravdu důležité pro život? Na jakých hodnotách by mělo být postaveno vzdělávání pro budoucnost? Co opravdu potřebují dnešní děti aby měli kvalitní základ, ze kterého by mohli čerpat po celý svůj život? Jsou více znalosti nebo dovednosti? Ve společnosti, která se orientuje na výkon je velmi málo prostoru na svobodný individuální rozvoj osobnosti. Chybí zde respektování individuálního vývoje. Pod tlakem doby chceme vše mít hned a to platí bohužel i v oblasti vzdělávání. Je zde opomenut prostý fakt. Za cenu kvantity ubíráme na kvalitě. To je odraz společnosti obecně. Učíme děti velkému množství poznatků a faktů a nedáváme prostor pro vlastní objevování formou osobního prožitku a vlastní invence. Děti vytrháváme příliš brzy z jejich přirozeného dětského světa, který žijí tady, teď a hlavně naplno. Být vzdělaným člověkem je v dnešní společnosti velkou výhodou. Umět se zorientovat ve svém životě a vědět kým jsem, kam směřuji a co chci, být šťastný, vědět, že mi život dává smysl, vnímám osobně jako daleko důležitější.

A snad i proto je vzdělávání, které je postavené na čtyřech pilířích tedy **učit se**

poznávat, učit se jednat, učit se žít pospolu, učit se být, tak smysluplné. „Učit se poznávat, což znamená osvojovat si nástroje pochopení, učit se jednat, abychom byli schopni tvořivým způsobem zasahovat do svého prostředí, učit se žít společně, abychom dokázali spolupracovat s ostatními a mohli se tak podílet na všech lidských činnostech, učit se být ve smyslu základního procesu utváření vlastní osobnosti, v návaznosti na tři předcházející pilíře. Všechny čtyři pilíře zároveň tvoří jeden celek, poněvadž jsou vzájemně spjaty a prolínají se.“ (Kotásek, 1997, s.49)

Čtyři pilíře ve vzdělávání vychází v dokumentu UNESCO: „Učení je skryté bohatství“. Jde o první celosvětovou koncepci vzdělání, která reaguje na rychle se měnící společnost a svět. Vychází vstříc novým požadavkům doby.

(Vznikala v létech 1993 – 1996 v Mezinárodní komisi UNESCO nazvané Vzdělávání pro 21. století. Práci komise složené z odborníků z celého světa řídil francouzský politik Jacques Delors. Poukazuje na nezbytný vývoj společnosti od sociální soudržnosti k demokratické účasti a od ekonomického růstu k rozvoji osobnosti.) (Kotásek, 1997)

Učit se být

Znamená žít a rozvíjet se jako osobnost, která se umí svobodně a odpovědně rozhodovat a je si vědoma sama sebe. Vědět kým jsem, kam směřuji, jednat se zodpovědností a ohleduplností vůči ostatním lidem, společnosti, přírodě, všemu živému. Vytvořit se v osobnost, která má svůj život pevně v rukou.

Učit se poznávat

Nacházet cesty jak chápat a rozumět světu, prohlubovat své znalosti na základě vlastní motivace a chuti učit se všemu novému. Poznávám svět a kulturu ve které žiji, tím lépe rozumím nejen sám sobě ale společnosti jako celku. To mi dává pocit, že vím kam patřím. V dnešním záplavě informací jde také o schopnost zorientovat se a prakticky dané zkušenosti použít.

Učit se jednat

To znamená mít odvalu a chuť být tím kdo může ovlivnit dění ve společnosti. Kdo se aktivně může podílet na změnách, které mohou být ku prospěchu mě i celé společnosti. Učit se dosahovat cílů. Stát za svým názorem nebo naopak pevně odmítat to, s čím

nesouhlasím.

Učit se žít společně

Na zemi nežijeme sami a tak jsme již od narození součástí nějakého společenství, které nás obklopuje, utváří, dává nám normy společného soužití. To nám dává pocit, že víme kam patříme. Zároveň žijeme ve světě odlišných a rozmanitých kultur, také v pestrosti přírodního bohatství a tím spíše je třeba učit se vzájemnému respektu. (Kotásek, 1997)

4.3.1. Čtyři pilíře ve vzdělávání v kontextu LMŠ

Ráda bych zde prozkoumala jednotlivé pilíře ve vzdělávání v kontextu vzdělávání v LMŠ, tedy jejich praktické uskutečňování a naplňování.

Učit se poznávat

Dítě již od narození objevuje svět, který ho obklopuje. Vrůstá do něj a ztotožňuje se s ním. Poznává a zkoumá jeho zákonitosti. A to všemi smysly, celou svou bytostí. Děti jsou ze své přirozenosti zvědavé, mají mnoho otázek. Někdy toho vědí mnohem více než si myslíme. Dítě v předškolním věku má ještě obrovskou chuť se učit a poznávat. Příroda má dar působit na všechny jeho smysly svou rozmanitostí. „Náš mozek potřebuje světlo, zvuky, barvy, což nám příroda může dát. Všechny tyto stimuly jsou důležité pro adekvátní stimulaci mozkových buněk, zejména u dětí ve věku od 3 do 6 let. Rozvíjejí své smysly – chuť, čich, hmat, zrak i sluch – díky všemu, co v lese, na poli, v jezeře, na louce či skále naleznou. Všechny tyto zážitky provokují děti k otázkám, na které okamžitě dostávají správné a věku přiměřené odpovědi od svých učitelů. Děti se tímto způsobem učí milovat a chránit přírodu, ve které žijí.“ (Strejčková a kol., 2005, s.59)

Dítě se již v žádném pozdějším věku nespojuje s přírodou, tak bytostně. V tomto věku ještě není rozhodující míra poznatků a informací, ale forma prožitků a zážitků na které lze později navázat jako na plnohodnotný základ. Dítě skrze prožitky v přírodě, může mít jasnější představu a schopnost, spojit si dané poznatky s reálným světem.

Zážitek pedagogika-prožitkové učení

Jedním ze zakladatelů prožitkového učení je Joseph Cornell, jeho metodika je využívána pro aktivity s dětmi v přírodě, tedy i v LMŠ. Zážitek je zde cestou k poznávání přírody. Stav, kdy jsme schopni se plně soustředit na nějakou aktivitu a jsme do ni zcela vnořeni a každý detail nás pohltí se podle Cornella nazývá „*flow*“. Znamená to plout nebo sladit se. Cornellovy metody jsou zaměřené na pozorování a radosti z pobytu v přírodě. Zde je určitý postup, který může být velmi inspirativním a obohacujícím při správném a citlivém vedení pedagoga:

1. více sdílet, méně se učit
2. vnímavost
3. koncentrovaná pozornost
4. nejdřív se dívat a nechat prožít až poté mluvit
5. to vše s radostí (Cornell, 2012)

Učit se jednat

Poznání a jednání jsou v podstatě neoddělitelné. Děti se učí na základě své aktivity novým poznatkům, je to vzájemný proces. Dítě aktivně přichází do světa a uchopuje ho, poznává jeho zákonitosti, dostává odpovědi. Míra poznání se odráží v mém jednání. Jednám na základě hodnot a postojů, které si osvojuji v průběhu celého dětství a dále i v průběhu celého života. Jakým hodnotám se mohou děti učit v LMŠ aby z nich mohli v budoucnosti čerpat?

Zde bych opět připomněla koncept udržitelného rozvoje a hodnot na kterých stojí:

1. **pozornost k lidskosti** (mezilidské vztahy a osobní rozvoj)
2. **zachování přírodních základů života** (zachování ekosystémů a zachování přírodních zdrojů i pro budoucí generace, úcta ke všemu živému)

„Společné utváření přítomnosti a budoucnosti je odkázáno na lidi, kteří mají odvahu zapojit se, kteří jsou motivovaní dělat něco ve smyslu udržitelného rozvoje a kteří zjistili, že je to rozumné a možné.“ (Vošahlíková, 2012, s. 10)

Učit se žít společně

„Uzdravující je pouze, když v zrcadle lidské duše tvoří se celá společnost a ve

společnosti působí síla jednotlivé duše.“ Rudolf Steiner

„Spojíme-li se, žádný úkol pro nás není těžký.“ (Kasíková , 1997, s.16)

Školka je stejně jako příroda živý organismus, všechny články se sebou souvisí. Děti, rodiče, učitelé, příroda, tvoří jedinečné prostředí, ve kterém se v nejlepším případě učí všichni navzájem. A to nejen vzájemnému respektu ale i umění naslouchat, táhnout za jeden provaz, stavět mosty přes odlišnosti. V LMŠ jsou si lidé většinou blíže, spojuje je společná věc. Menší skupina a společné zážitky dokáží prohlubovat vzájemné vztahy a tím dětem přirozeně ukazovat jak lze dosahovat cílů.

Pro LMŠ bývá typická heterogenní věková skupina i to mnoho učí citlivosti k potřebám typickým pro daný věk. Děti se učí od sebe navzájem, pomáhat si a zároveň chápat, že je někdo ještě slabý a malý. V neposlední řadě jde i o velkou zkušenost zažívat a prožívat vztah s přírodou i se vším živým, co nás obklopuje. A vztah je cosi křehkého, je to rostlina o kterou je třeba každý den pečovat s úctou a vděkem. Také péče o nějaké místo v lese, v dětech probouzí úctu a pocit ochrany daného místa. A nejen to. Díky přírodě a její rozmanitosti můžeme například vnímat, co které zvíře v lese potřebuje k životu, jaké je a jak se máme chovat v jeho přítomnosti. Učí nás vzájemnému soužití, které neubližuje, ale sbližuje. V LMŠ se děti často dostávají do situací kdy je potřeba spolupracovat tzv. „kooperovat“. Např. zvládnout společně náročný terén a vzájemně si vypomoci, přesunout velký kmen na jiné místo, nasbírat dříví na oheň abychom se následně mohli ohřát, vyčistit potok od nečistot. Některé situace vznikají zcela přirozeně a bez vnější invence průvodce. Jiné mohou vznikat formou vzdělávací nabídky založenou na principech kooperativního učení.

Kooperativní učení je založeno na principu spolupráce při dosahování cílů. Výsledky jedince jsou podporovány činností celé skupiny a celá skupina má prospěch z činnosti jednotlivce. Základní pojmy kooperativního učení jsou **sdílení, spolupráce, podpora**. (Kasíková, 2016, s.27)

Učit se být

Volná hra může být jednou z cest jak dítě může zažít samo sebe v různých situacích. Je to prostor, který je prodchnut svobodou mého jednání v bezpečném prostoru, kde mým zrcadlem mohou být Ti druzí. Mohu se tak učit rozpoznávat své silné i slabé stránky. Vše je podřízené jen a jenom představivosti dítěte samého. Zde

se děti učí kreativitě, rozvíjí svou fantazii a samostatnost při řešení konfliktů. Také samostatnost při hledání cest k dosahování svých cílů a v neposlední řadě také komunikaci při vzájemné spolupráci. Neorganizovaný, pobyt v přírodě nám dává přesně takové podmínky pro rozvoj výše popsaného. Pro pedagoga může být v mnoha případech velmi těžké zdržet se a nezasahovat. Být tam, sdílet, aktivně naslouchat, dát podporu a zároveň dát dětem chvíle svobody a volného pohybu.

Velkým přínosem těchto zkušeností může být vědomí kým jsem, umění orientovat se ve složitém světě, být kreativní, vnímavý, nacházet své místo pod sluncem. Díky tomu se později může snáze vyrovnávat s proměnlivostí nároků doby a umění najít svůj směr. To vše vnímám jako velmi podstatné pro budoucí životy našich dětí.

„Mateřská škola má dnes tendenci k velmi školskému pojetí programu, k plnění cílů, k výkonnosti, srovnávání výsledků. Učitelky v mateřinkách mají strach, že když děti nebudou neustále stimulovat, rozvíjet a vymýšlet pro ně nejrůznější projekty, tak něco zanedbají. Z tohoto pohledu je zajímavý přístup lesních školek, které kladou důraz na to, aby dítě bylo aktivní a objevovalo samo. Taky bojují s dnešní přehnanou ochranářskostí. Nechají děti si přírodu osahat, prožít jako realitu. Neabstrahují ji do systému, jako v klasickém školství, kde se příroda stala objektem zkoumání v hodinách prvouky a biologie, ale praktická, smyslová zkušenost s ní chybí.“ (Opravilová, 2017)

Nespoutaná, svobodná hra je podle Petera Graye a Jaaka Pankseppa mechanismem, kterým nás vybavila příroda a který slouží k přirozenému a zdravému rozvoji mozku, k rozvoji pohybových, emočních, kognitivních i sociálních dovedností, a tedy k plnému rozvoji potenciálu každého člověka. (Daniš, 2016, s.21)

5. PŘIROZENÉ DĚTSTVÍ

„Každé dítě by mělo mít svůj vlastní svět, kde jsou bábovičky z písku, luční kobylky, vodní brouci, pulci, žáby, motýli, lesní jahody, třešně, žaludy, kaštiny, lezení po stromech, brouzdání se potokem, lekníny, veverky, netopýři, včely, morčata, štěňata, strniště, smrkové šišky, oblázky, písek, hadi, borůvky a sršni; a každé dítě, které o tento svět přijde, zároveň přijde i o nejlepší zdroj své výchovy. Tím, že se s jednotlivými složkami tohoto světa seznámí, dostane se do styku s vnitřní harmonií přírody. Toto poučení je nenásilné, přirozené a celistvé.“ (Jančaříková, Jančařík, 2008)

Co je dětem přirozené a vlastní? Co potřebují ke svému zdravému vývoji? Jaké dětství prožívají děti v dnešní době plné rychlých změn? Jaký význam má vliv přírody na vývoj dítěte?

Dětem je přirozená zvědavost, otevřenost, hravost. Jsou aktivní a touží poznávat vše co je kolem nich. Chtějí si hrát, smát se, radovat se, běhat, skákat, tvořit i bořit, křičet, zažívat dobrodružství. Stále znovu zkoušet, dělat chyby a učit se z nich. Noří a vynořují se z činností. Jsou to bytosti, které žijí přítomným okamžikem a každé má své vlastní individuální tempo kterým si osvojuje svět. Velmi pozorně pozorují svět, do kterého vrůstají. Zprvu se učí nápodobou všeho viděného i prožitého, učí se všemi smysly.

Mé první vzpomínky jsou vlastně spojené s přírodou. Spojení se zemí, hraní s vodou, vůně lesa a fascinující oheň. Dobrodružství v lesích bez dozoru dospělých, stavění domů v lese, lezení na stromy. Objevování skrze propojování nebo ještě lépe díky spojování se zemí a vším živým.

To vše v sobě skrývá velký potenciál pro lidský vývoj. Každá z těchto činností rozvíjí potřebné kompetence, dovednosti, schopnosti pro zdravý, přirozený vývoj. A děti touží po životě a všem živém.

V minulosti bylo zcela přirozené člověku trávit více času venku a být závislý na přírodním koloběhu. Děti byly přítomné všem lidským činnostem, které se odehrávaly a tak mělo vše, jaksi přirozený řád. Dnes žijeme v době, kdy se více stahujeme do vnitřních prostor. Ve městech skoro nerozeznáme proměny ročních období. Práce je oddělená od našich životů.

Vzájemně se odcizujeme. Rodina přestává mít jasné struktury. Na vše spěcháme a chceme mít vše hned. Děti mají čím dál méně zeleného prostoru pro své objevování a přibývá i strachu nás dospělých z volného a neorganizovaného pohybu dětí. Zůstává stále otázkou co děti doopravdy potřebují?

Příroda poskytuje dětem dostatečné nikoliv nadbytečné množství podnětů pro rozvoj smyslů. Je to prostředí, které je dětem vlastní a komplexně rozvíjí osobnost dítěte. Zároveň podporuje zdravý vývoj. Mnozí dospělí vnímají pobyt v přírodě jako vhodnou terapii, můžeme to napsat slovy „léčba přírodou“. Udržují tak svou kondici tělesnou i duševní. Neméně tak působí i na děti samotné.

Příroda má svůj řád a nikdy nelže. Je pestrá a proměnlivá. Přesahuje nás samé a

tím nám dává možnost zažít úžas a úctu, tedy určitou přirozenou spiritualitu. Je krásné pozorovat děti s jakým úžasem a vážností pozorují okolní přírodu. Příroda je matkou, která dává a nedělá rozdíl mezi lidmi. Příroda nás nepotřebuje, ale my jako lidské bytosti, jsme na ni zcela závislí. Trpělivě snáší všechny naše přešlapy.

Příroda se zdá být ideálním přirozeným výchovným prostředím, které formuje dítě na různých úrovních a ještě ho přesahuje. Vždy v minulosti tady byla, je a doufejme, že bude i pro další generace. Dotýkáme se spolu sní minulosti, přítomnosti i budoucnosti.

5.1. Co dětem dává pobyt v přírodě a jaké kompetence rozvíjí

Vzdělávací program LMŠ umí rozvíjet stejné kompetence jako běžné MŠ. Mezi často zmiňované oblasti znalostí, dovedností, postojů které mohou být rozvíjeny v LMŠ patří podle Vošahlíkové (2012, s.38-39) hrubá a jemná motorika, sociální kompetence, rozvoj sebevědomí a sebepojetí, kreativita a znalosti o přírodě a ekologii.

5.1.1. Rozvoj jemné a hrubé motoriky

Les je prostředí, které svým nerovnoměrným terénem poskytuje mnohé možnosti pro vývoj hrubé motoriky a prostorové orientace. Děti se pozvolna učí být více vědomé při pohybu v lese. Leckterý kámen nebo kořen může přinést nemilé překvapení. Děti trénují rovnováhu, mohou běhat svobodně na velké ploše, lézt na kopce, šplhat po stromech, skákat, přeskakovat potok, válet sudy, nosit velké kameny a stavět. Učí se umět rozeznat kluzký, blátivý nebo zamrzlý povrch. Rozvoj jemné motoriky lze také uskutečňovat pod širým nebem. Děti mají možnost využít materiály, které nacházejí kolem sebe a z přírodnin tvořit, stavět domečky, sbírat poklady spojovat se s půdou nebo je možné vzít výtvarnou a řemeslnou dílnu sebou na cesty. Je možné opracovávat dřevo nožem, vyšívat, tkát, kreslit, stříhat, lepit, vázat uzly. Děti se v neposlední řadě učí znát možnosti svého těla a uvědomovat si své hranice. Při pohybu zapojují smysly jako je zrak, sluch, hmat a učí se orientaci v daném prostoru.

5.1.2. Sociální kompetence

Příležitostí k rozvoji sociálních kompetencí je při pobytu v přírodě mnoho. Mnohé

situace volají po spolupráci, vybízí ke společnému hledání řešení, učí respektu i pocitům druhého. V drsnějších podmínkách jsme si lidsky blíže a jsme na sobě víc závislí. Dospělý jde dětem příkladem a tak pomůže i vyslechne a hledá společně řešení. Děti tuto kompetenci mohou rozvíjet, jak při volné hře tak i při řízených činnostech zvolených průvodcem.

Dále se děti učí vzájemnému respektu a dodržování dohodnutých pravidel.

5.1.3. Rozvoj sebevědomí a sebepojetí

Rozvoj zdravého sebepojetí se děje na základě prožívání a zažívání sebe sama v různých situacích. U dětí je to nejlépe vidět při volné hře, kde se mohou svobodně projevit a objevovat tím své silné i slabší stránky. Umět naslouchat sám sobě, na tomto základě se rozhodovat a jednat.

5.1.4. Kreativita

Pestré prostředí podněcuje dětskou fantazii. Les nenabízí hotové a dokončené hračky a tak je třeba si vše vyrobit z daných materiálů. Děti nacházejí kouzlo přirozenosti, umět se vnořit do světa fantazie a být tím, kdo je tvůrčí. Nejedná se zde jen o tvořivost, která zhotovuje materiální věci. Hovoříme zde o kreativitě a vynalézavosti ve smyslu nalézání možných řešení, třeba jak a čím nejlépe vyčistit potok, která cesta nás bezpečně dopraví do cíle, nebo jak vyřešíme mokré ponožky...

5.1.5. Znalosti o přírodě a ekologii

Dítě se postupně seznamuje se vším, co ho bezprostředně obklopuje. Má zájem o okolní svět a je zvědavé. A tak mohou být znalosti nabývané přirozenou cestou, cíleně nebo jako tematicky zaměřený celek. Dítě vnímá proměnu přírody v koloběhu roku, vidí různé přírodní úkazy, slyší zvuky lesa, vnímá život a stává se neodmyslitelnou součástí toho všeho. Nejde o to vše umět pojmenovat, ale o radost z čistého poznávání, žasnout nad krásou s úctou ke všemu živému.

Kromě výše popsaného pobyt v přírodě může dát zažít zcela nenuceně pocit pokory a úžasu nad vším živým. Prožíváme tam tvář v tvář skutečnou realitu, kterou nám nemůže nahradit žádná sebedokonalejší virtuální realita. Proměnlivost přírody je

přirozený proces, který mohou děti pobytem v přírodě každý den zažívat a prožívat doslova plnými doušky. Děti se tak učí přímou zkušeností a spontánní hrou. Příroda děti i dospělé učí poradit si s nečekanou situací, umět zareagovat, hledat a vymýšlet tvůrčím způsobem řešení. Tím připravuje děti umět reagovat i v běžném životě na nečekané události, které přicházejí do našich životů. Dítě je zde postaveno před zážitky, které při prvním dojmu nemusí být příjemné, a tak často musí dítě překonávat samo sebe. To vnímám jako velkou výhodu pro budoucí život dítěte. Posiluje se tím celkově vůle i odolnost dítěte. (Vošahlíková, 2012, s.39)

6. OSOBNOST PŘEDŠKOLNÍHO PEDAGOGA

„Skutečná pedagogika začíná tam, kde se učitel učí přinejmenším tolik jako dítě.“
(Smolková, 2008)

6.1. Kdo je učitel

Učitel je především člověk, lidská bytost se svým osobním příběhem. Má své přednosti i slabé stránky. Cítí, myslí, jedná. Přichází do živoucího vztahu s dítětem a společně s ním se vydává na cestu plnou vzájemného objevování. Každou chvíli má možnost proměnit situaci ve tvůrčí proces poznání. Učitel, pedagog, průvodce by měl být především osobnost hodna následování, to vyžaduje velkou míru odhodlání hledat kým jsem a co mohu nabídnout světu. Rozvíjet v průběhu života všechny oblasti života na různých úrovních. To se týká roviny osobní dále rovin odborných a v neposlední řadě roviny spirituální nebo duchovní. Pedagog vlastně není nikdy hotový, jeho možnosti se rozvíjet determinuje pouze on sám.

„Jedinou skutečnou zárukou odpovědné pedagogiky je vědomí odpovědnosti pedagoga, jeho úsilí stále se učit sám od života a stále přezkušovat své činy v hloubce svého svědomí. Pedagog, který nestojí sám v plném proudu sebevýchovy, nemůže skutečně vychovávat děti. Na jeho místo by mohl právě tak dobře nastoupit gramofon nebo film.... Přesto má nedokonalá vyučovací hodina usilujícího pedagoga pro dítě nekonečně větší výchovnou hodnotu než technicky dokonalá vyučovací hodina z gramofonové desky.,“ (Lievegoed, 1992, s.162)

Výše zmíněné klade na osobnost učitele značné nároky, které dle svých možností

zdlává.

Osobnostní předpoklady pedagoga jsou spojené s vnitřní mírou motivace a s životními postoji které uznává. Dále s určitými osobními rysy jako charakter, temperament a také zde hrají důležitou roli profesní kompetence. Kromě výše uvedeného je pedagog pro mateřské školy také člověkem mnoha dovedností a schopností v oboru výtvarném, hudebním, divadelním. Tedy člověkem tvořivým, manuálně zručným, inspirativním, schopným improvizace.

Pedagog přichází do kontaktu nebo ještě lépe do vztahu s dítětem. Zde se může ukázat nakolik je empatický, otevřený, upřímný, láskyplný, důsledný, pravdivý a jakým způsobem komunikuje s dítětem. To jsou momenty, které nám dospělým ukazují naše možnosti ale i omezenosti. Děti nám nastavují zrcadlo, ve kterém můžeme zřít sami sebe v celé pravdě. A to nás může posouvat dále na naší cestě, pokud jsme si toho vědomi. Tento vztah může být inspirativní pro obě strany.

6.2. Profesní kompetence pedagoga

Pro pedagoga jsou „kompetence soubor znalostí, dovedností, zkušeností, metod a postojů, které jednotlivec využívá k úspěšnému řešení nejrůznějších úkolů a životních situací, jež mu umožňují osobní rozvoj." (Veteška a Tureckiová, 2008, s. 27)

Dle Vašutové (2007, s. 35-37) lze kompetence rozdělit následovně:

- předmětové
- didaktické a psychodidaktické
- pedagogické
- diagnostické a intervenční
- sociální, psychosociální a komunikativní
- profesně a osobně kultivující
- ostatní (Vašutová, 2007, s. 35-37)

6.2.1. Předmětové kompetence

Rozumíme tím teoretické i odborné znalosti, které si učitel osvojil. Znamená to, že je kvalifikovaným odborníkem v předškolním vzdělávání, které nabyt na středoškolské nebo vysokoškolské úrovni. Rozvíjí celou škálu výchovných oblastí jako hudební,

tělesnou, výtvarnou, estetickou, dramatickou. A dále si rozšiřuje vědomosti z oblasti mateřského jazyka, matematiky, přírodních věd. Všechny tyto oblasti by měl být schopen propojovat ve vzdělávacích blocích tak, aby pro děti byly poutavé a smysluplné. To vyžaduje od pedagoga schopnost tvořivého myšlení, fantazie a kreativity.

6.2.2. Kompetence didaktické a psychodidaktické

Tato kompetence vyžaduje schopnost připravit obsahovou stránku činností s využitím didaktického i metodického materiálu. Zde mohou být inspirací alternativní vzdělávací systémy.

6.2.3. Kompetence pedagogické

Znamená hledat a najít si svůj osobitý styl a způsob práce, který je opřen o činnosti koncepční, systematické a promyšlené a zároveň se umět zachovat profesionálně v neočekávaných situacích, které v prostředí MŠ běžně nastávají. Učitel by měl mít zájem vytvářet harmonické a bezpečné prostředí, probouzet v dětech přirozenou zvědavost. Ve svém působení by měl být autentický a empatický.

„Při práci s dětmi by měl v co největší míře zařazovat prožitkové, situační, kooperativní učení s vědomím, že pro dítě v předškolním věku je neúčinnějším nabýváním vědomostí přímým zážitkem. Měl by si být vědom, že prožitky dítěte jsou základem jeho dlouhodobých postojů ke vzdělávání a životní realitě obecně.“ (Svobodová a kol, 2017, s. 31)

6.2.4. Kompetence diagnostické a intervenční

To jsou schopnosti pedagoga rozpoznávat, diagnostikovat a identifikovat děti se specifickými poruchami a nalézat cestu jak je vést. Zároveň znát i způsoby vedení nadaných dětí. Pedagog by měl být seznámen se specifickými fázemi předškolního věku a nabízet takové činnosti, které naplňují jejich specifické potřeby. Pedagogická diagnostika by měla být součástí pedagogické praxe aby včas zajistila prevenci těchto jevů, následné možnosti řešení a nápravy

6.2.5. Kompetence sociální, psychosociální a komunikativní

Zde je kladen důraz na příznivé klima ve skupině, podpora socializace dětí a efektivní komunikace nejen směrem k dětem ale i rodičům a kolegům.

6.2.6. Kompetence manažerské a normativní

Jedná o schopnost organizovat práci jednotlivců i skupin, tak aby bylo možné naplňovat společné cíle. Smyslem je umět vytvořit podmínky, kde se mohou potkávat a tvořit společně nejen děti mezi sebou ale i rodiče a pedagogové. Výhodou pro pedagoga jsou i základní legislativní znalosti předškolního vzdělávání. Prakticky to tedy znamená umět pružně reagovat na potřeby dětí, rodičů i zaměstnanců školky. Dále organizovat činnosti, které vedou k naplnění cílů ve školním vzdělávacím programu a RVP PV. Smysluplně a neformálně plánovat a tím dosahovat zvyšování kvality ve vzdělávání ale i celkové působení školky jako veřejného subjektu. V neposlední řadě je to soustavná práce na vytváření příležitostí pro budování vzájemných vztahů mezi veřejností, školou, rodiči a dětmi.

6.2.7. Kompetence profesně a osobnostně kultivující

Pedagog se vlastně stále vyvíjí a pěstuje svou osobnost. Rozšiřuje si všeobecný i profesní rozhled, aby mohl být ucelenější osobností. Měl by mít schopnost sebereflexe a tím aktivně hledat příležitosti ke svému osobnímu i profesnímu růstu. V ideálním případě je ochotný takovému seberozvoji věnovat část svého času. Jedna z důležitých a často opomíjených oblastí v životě pedagoga je předcházení syndromu vyhoření. To se může dít různými způsoby za použití rozmanitých relaxačních technik nebo činností u kterých si je možné odpočinout a tzv. vyčistit hlavu. To vše je velmi individuální a záleží na zájmech každého. (Svobodová, 2017)

6.3. Specifika pedagoga (průvodce) LMŠ

Už jen samotné oslovení průvodce, namísto učitel, napovídá o trochu jiném vnímání pedagogické role v LMŠ. Hovoří o někom, kdo je možná v něčem zkušenější oproti dětem, ale neskrývá v sobě pokoru a úctu a možnost naslouchat a vzájemně se učit. Tím rozhodně netvrdím, že takový pedagog nemůže být i v zařízení jiného typu.

Jen zde hraje velkou roli právě způsob jak LMŠ vznikají. Většinou se totiž jedná o iniciativu rodičů, kteří kromě potřeby být více v přírodě se svými dětmi hledají trochu jiný přístup výchovy, osobnostní přístup k dítěti. A vzhledem k tomu, že tito rodiče stojí u zrodu školky, tak také předpokládají u dalších průvodců potažmo i rodičů, podobné základní nastavení v přístupu k dětem.

Je zde jeden na první pohled jasný a výmluvný rys průvodce v LMŠ. Průvodce dětí v LMŠ je člověkem, který má vnitřní touhu a potřebu být co nejvíce **ve spojení s přírodou** a dětmi se všemi radostmi i těžkostmi, které v sobě takové pobývání skrývá. Vidí v pobývání v přírodě smysl a jako takový ho chce praktikovat společně s dětmi. Kromě výše uvedených profesních kompetencí pedagoga, je zde důležitá **fyzická kondice a odolnost**, která umožňuje průvodci zdolávat pestrý přírodní terén, odolávat změnám počasí a zároveň um a sílu pracovat s přírodními materiály a hlavně pro klasické školky s neobvyklými nástroji jako je např. nůž, pila, sekyra. Zde se tedy setkáváme s rozličností prostředí a s tím jaká specifika si LMŠ žádá. Rovněž zázemí školky není vybavené jako běžná třída v MŠ. Někdy totiž není připojení na elektřinu ani možnost tekoucí vody, ani běžné záchody a tak je potřeba hledat cesty jak dodat světlo, teplo a jak hygienicky vše zajistit. Tento způsob provozu není pro každého. Vyžaduje větší odolnost v nesnadných situacích. Např. v zimě rozdělání ranního ohně, uvařit oběd v kotlíku, dovézt pitnou vodu. Výše uvedené bychom mohli nazvat jako **schopnost přežít v přírodě** i za nepříznivých podmínek. Dalším rysem je chuť **znát zákony přírody**, to znamená umět číst v přírodě a také ctít zákony pobytu v přírodě, na kterých se lidé společně usnesli.

Tvořivost a kreativita při vymýšlení dosud neprobádaných cest pedagogického přístupu, metodiky. To se týká také využití didaktického materiálu, který poskytuje převážně příroda např. kameny, šišky, voda, klacky, dřevo, rostliny, listy, bahno, ale také živočichů a proměnlivosti počasí. Vše, jako na dlani. Dále je to velká potřeba **sebereflexe** jako jediného nástroje nejen pro rozvoj osobnosti pedagoga, ale také pro spolupráci celého týmu, komunity rodičů a dále kvalitnějšího směřování školky.

Vzdělávání průvodců v LMŠ probíhá stejnou cestou, která platí pro všechny ostatní pedagogy, studiem na střední nebo vysoké škole pedagogické. Pro pedagogy LMŠ, které nejsou v rejstříku MŠMT není odborné vzdělání povinné, ale je vždy výhodou.

Další možné vzdělávání a rozšiřování obzorů zajišťuje ALMŠ – Asociace pro lesní mateřské školky, která pořádá pravidelně v průběhu celého roku kvalitní vzdělávací semináře v oblasti předškolní pedagogiky a přírodní pedagogiky. Pomáhá začínajícím školkám i pedagogům zorientovat se v oblastech praktického provozu lesní školky, nabízí možnosti sdílení zkušeností, pomoc při administrativních záležitostech např. při vstupu do rejstříku MŠMT, poradenství v krizových situacích. ALMŠ vznikla v roce 2010, v dnešní době zaštiťuje kolem 120 LMŠ a dlouhodobě se zasazuje o kvalitnější a profesionálnější předškolní vzdělávání v LMŠ.

6.4. Sebereflexe jako nástroj pro rozvoj osobnosti pedagoga

Pedagogem v LMŠ je většinou rodič. Jeho jediným vzděláním i praxí bývá na začátku výchova vlastního dítěte a hledání té správné výchovné cesty. Vytváří se spolu s dítětem, je citlivým pozorovatelem. Právě toto hledání a nacházení znamená hledání toho kým jsem, nacházení té správné cesty, která se zrcadlí v interakci s dětmi, kolegy i se sebou samým. Právě ty pochyby a hledání nahrávají velké potřebě sebereflexe, jakožto jediného možného prostředku k nalezení a poznání pravdivosti, autenticity. Je to cesta jak poznat sám sebe i se svými chybami, přijmout je a následně se z nich poučit. Alternativní vzdělávací směry kladou na tento způsob práce velký důraz. Protože zde nehovoříme o nějaké teorii ale o praxi, kterou můžeme zpětně posuzovat z různých úhlů a do budoucna tím tvořit lépe fungující celek, jehož jsme nedílnou součástí.

„Schopnost autentické sebereflexe, sebepoznání a pozitivní přijetí jsou základními předpoklady pro kvalitní, respektující, ale neodosobněnou komunikaci s dítětem jako jednotlivcem i se skupinou dětí v mateřské škole,“ (Svobodová, 2017, s.193)

II. ČÁST TEORETICKÁ

Cíl výzkumu

Cílem je zde zachytit motivy pedagogů v LMŠ, důvody navštěvování dětí do LMŠ a sílí poptávky po takovém druhu předškolního vzdělávání, představit LMŠ a co nabízí dítěti v předškolním věku.

1. METODOLOGIE VÝZKUMU

1.1. Kvalitativní výzkum

Pro své výzkumné bádání jsem zvolila kvalitativní výzkum. Zkoumáním určitého jevu nebo fenoménu, v tomto případě LMŠ, je možné proniknout díky této formě do hloubky až do podstaty daného jevu, sběrem rozmanitého množství informací a to nejen metodou hloubkových rozhovorů s rodiči a pedagogy LMŠ, které by zachytily motivy pro práci v LMŠ a u rodičů důvody k navštěvování jejich dětí do LMŠ, ale také formou pozorování, které může dokreslit celkovou atmosféru dané školky. Ráda bych se dostala až k samé podstatě a třeba ke smyslu vzniku LMŠ a také k motivům rostoucí poptávky po takovém způsobu předškolního vzdělávání a snad i zachytit spirituální přesah, je-li zde přítomný. (Švaříček, 2007)

Jak již bylo uvedeno výše, tato forma bádání umožňuje proniknout do hloubky, do reality životů zkoumaných subjektů a následně uchopit zkoumané, díky širokému sběru dat. Na rozdíl od kvantitativního výzkumu, kde jsou na začátku jasně definované základní proměnné, není zkoumaný projekt formou kvalitativního výzkumu závislý na předem vybudované teorii. Cílem je zde prozkoumat daný jev nebo fenomén a pokusit se dozvědět co největší množství informací, které ukazují na pravidelnosti jevu. Dále formulovat předběžné závěry a následně hledat oporu v nashromážděných datech. Kvalitativní výzkum může být někdy kritizován jako neobjektivní a nezobecnitelný. Pokud jsou dodržena určitá pravidla, můžeme najít nové, neviděné jevy, které mohou ukázat na výchovně vzdělávací procesy, hovoříme-li o kvalitativním výzkumu v oblasti pedagogických věd. (Švaříček, 2007)

1.2. Metody sběru dat

Hlubkový rozhovor

Podle Švaříčka (2007) je rozhovor nejpoužívanější a základní formou sběru dat v kvalitativním výzkumu. Výzkumné otázky tvoří jádro každého výzkumného procesu. Tímto způsobem lze zkoumat účastníky daného prostředí v tomto případě pedagogy a rodiče, kteří pracují nebo jejichž děti navštěvují LMŠ. Cílem je získat pochopení jednání jednotlivců dané skupiny a pomocí otevřených otázek tak porozumět jejich motivům. Díky rozhovoru je možné zachytit výpovědi a slova v přirozené podobě.

Hlubkové rozhovory s pedagogy a rodiči

V této práci jsem zaznamenala 6 rozhovorů tzn. 3 rozhovory s pedagogy a 3 rozhovory s rodiči. Všechny jsou nahrané na audio nahrávku a posléze přepsané do textové podoby. Dva rozhovory jsou přímo s rodičem a pedagogem ze školky Země. Ostatní rozhovory jsou vedené s lidmi z různých školek. Svým obsahem jsou velmi osobité a originální a proto je zde uvádím jako další inspiraci. Rozhovory probíhaly v přátelském duchu, odpovědi byly upřímné, otevřené a autentické. Všechny rozhovory jsem uvedla v plném znění v příloze. Postupem času jsem se již nebála, ptát se více do hloubky na témata, která mě v rozhovoru zaujala. Otázky jsem se snažila formulovat, tak aby byly srozumitelné a pochopitelné. Cílem bylo vytvořit otázky, které by co nejvíce odkryly a přiblížily motivy, životy a vztahy všech zúčastněných vzhledem k LMŠ. Níže uvádím otázky, které mi byly kostrou a oporou pro rozhovory.

Otázky pro pedagogy

Co vás přivedlo k práci s dětmi v přírodě a pod širým nebem?

Jaká vidíte pozitiva práce s dětmi v lese a jsou nějaká negativa?

Co se děti učí pobytem v přírodě, co jim příroda dává a nabízí?

Jaký význam má pobyt v přírodě pro vývoj osobnosti dítěte?

Je vzdělávání v LMŠ přípravou na školu nebo pro život?

Jaké největší přínosy pro děti v LMŠ vidíte jako ty nejdůležitější?

Jakou úlohu mohou hrát LMŠ v budoucím vztahu k přírodě, všemu živému a zemi?

Změnila nějakým způsobem váš osobní život práce v LMŠ, pokud ano jak?

Jaké jsou osobnostní předpoklady pedagogů v tomto alternativním směru?
Jsou nějaké specifické dovednosti, které by měl mít učitel v LMŠ? A jaké?
Jak ve Vaší školce probíhá spolupráce školka-rodíč-dítě?
Jakým způsobem může společenství rodičů nést a pomáhat školce, dětem a pedagogům?
Jaký je důvod stále sílící poptávky po takovém druhu vzdělávání?
Jak si představujete přirozené dětství v naší době?
Jak funguje spolupráce pedagogického sboru?
Vaše filosofie školky?
Výchovně vzdělávací metody a strategie?

Otázky pro rodiče

Co Vás přivedlo k navštěvování Vašeho dítěte do LMŠ?
Splnilo se Vaše očekávání?
Jaká vnímáte pozitiva LMŠ a jaká negativa, jsou-li?
Změnil se nějakým způsobem Váš osobní a rodinný život díky pravidelnému docházení do LMŠ?
Je vzdělávání v LMŠ přípravou na školu nebo pro život?
Jak ve Vaší školce probíhá spolupráce školka-rodíč-dítě?
Jakým způsobem může společenství rodičů nést a pomáhat školce, dětem a pedagogům?
V čem je pobyt v přírodě podle Vás důležitý a co se děti učí?
Jaký význam má pobyt v přírodě pro vývoj osobnosti dítěte?
Jakou úlohu mohou hrát LMŠ v budoucím vztahu k přírodě, všemu živému a zemi?
Jak si představujete přirozené dětství v naší době?
Role pedagoga, osobnostní předpoklady?

Pozorování

Kromě rozhovorů a nasbíraných dat, jsem také strávila den v LMŠ Země, tak jak ho běžně tráví děti společně se svými průvodci. Díky pozorování, které se děje přímo ve zkoumaném terénu můžeme objevit sociální život a procesy zkoumaného. (Švaříček, 2007) Na jedné straně je dotyčný účastníkem dění a na druhé straně je třeba umět

poodstoupit a držet se zpátky, tzn. mít zdravý odstup.

1.3. Analýza dat

Kvalitativní výzkum zachází specificky s nashromážděnými. Jde o „systematické, nenumerické organizování dat“ (Švaříček, 2007, s.207), kdy cílem je nacházet základní témata a vztahy mezi nimi. „Účelem kvalitativní analýzy není přinést představu o rozložení jevu v populaci, nýbrž přesvědčivou evidenci o tom, že daný jev existuje a je určitým způsobem strukturován. Kvalitativní analýza je proto vždy do značné míry popisná a svým způsobem literární.“ (Švaříček, 2007, s.210)

2. PŘÍPADOVÁ STUDIE

2.1. PŘÍPADOVÁ STUDIE LMŠ ZEMĚ

Cílem případové studie v této práci je popsat a prozkoumat LMŠ Zemi od jejího vzniku až po dnešní dny. Její praktické fungování během dne, jaká je spolupráce průvodců, rodičů, dětí a celého společenství. Na jakých principech a pedagogických základech školka stojí. A její duchovní přesah.

LMŠ Zemi pozoruji zpovzdálí již od jejího vzniku, vybrala jsem si ji protože je pro mne trochu jiná než ostatní LMŠ. Každá lesní školka je v něčem naprostý originál, leč toto seskupení a způsob jakým školka vznikala a dodnes trvá, mě velmi oslovilo. Silné životní příběhy, chuť vytvořit komunitu a lepší svět pro své děti.

Pro všechny tvořící základ této komunity se nejedná o pouhé zajištění vzdělávání pro děti na základě nespokojenosti s dnešním systémem vzdělávání. Školka Země je místem, srdcem jejich života, kde energie proudí a mnoho přicházejících může společně proudit s nimi.

Základna čtyř žen a jejich rodin se postupem času rozšiřuje na osm žen a jejich rodiny plus další, kteří tvoří společenství. Společenství, kde může každý dle svých sil a možností přiložit ruku k dílu. Jsou to lidé, kteří hledají a nacházejí smysl v tom společném, v úctě k druhým i k zemi jako takové. Berou zodpovědnost za vzdělávání a zdraví dětí do vlastních rukou a tím se stávají odpovědnější k sobě i světu.

První myšlenka a založení lesní školky

Níže je text, který nejlépe ilustruje a popisuje první myšlenky o vzniku školky a snad i školy. Zde je vidět, že sny se mohou stávat skutečností. Nechávám ho zde v původním plném znění, protože lépe bych to sama nedokázala popsat. Text je napsaný přímo zakladatelkami LMŠ Země, ještě v době, kdy vše bylo pouhým snem.

„Píše se rok 2006. Sedíme v hřejivém, ženském kruhu u kamarádky v Dobřichovicích, na úpatí Brdských lesů. S mladistvou vervou nadšeně hledáme cesty, jak léčit samy sebe a zároveň Zemi a žít plnější život. Kolem nás se batolí naši první drobečci. „Jednou si pro ně založíme školku a školu, takovou kouzelnou, úplně jinou, než jakou jsme zažili my,“ napadlo nás a vyvstávají nám před očima obrazy z knížek jako Děti z Bullerbynu, Škola malého stromu a Pipi dlouhá punčocha... „A budou se učit vše, co je v životě důležité, aby z nich vyrostly celistvé, vědomé bytosti a byly šťastné. A já je budu učit zeměpis! A já angličtinu a meditaci. A budeme mít takovou krásnou, přírodní stavbu někde v lese, kam bude svítit slunce. Budeme bydlet blízko a děti budou chodit všude pěšky!“ Byla to krásná představa, takový sen.

V roce 2012 se náš bláhový sen stal skutečností. Mezitím se nám narodily a vyrostly další děti, do projektu se zapojili naši muži a celé další rodiny. Vedeme lesní školku, jednu z prvních v Čechách, kde dnes poskytujeme zázemí téměř 60 dětem. Škola funguje v rámci domácího vzdělávání už třetím rokem, chodí do ní 12 dětí. Většinu času tráví venku, učí se nejvíce prožitkem, sdílením, setkáváním se zajímavými lidmi, místy – a my s nimi.“ (www.zemezeme.cz)

Vznik a historie školky a školy

Lesní školka ZeMě existuje od r. 2009 a sídlí na louce pod lesem v Řevnicích. Ve svých počátcích se jmenovala Taras. Jde o jednu z nejdéle trvajících lesních školek u nás. V roce 2013 se rozšířila i o školu. Motivací pro vznik školy byly z části odrůstající školkové děti a také potřeba návaznosti a kontinuity vzdělávání a pobývání v přírodě. Dalším motivem je také přirozené vzájemné propojování dětí školkových s dětmi školními. Občanské sdružení „Země Ze-mě“ bylo založeno v roce 2011, nyní pokračuje jako stejnojmenný spolek.

„LMŠ ZEMĚ“ byla ve svém počátku bez zázemí. Skupina rodičů z Prahy chtěla pro své děti být blíže lesům a přírodě a tak přišel nápad jezdit s dětmi do přírody. Zázemí měli u společné kamarádky v Dobřichovicích. Později se skupina rozrůstala o děti kamarádů. Ale zatím to nemělo jasnou formu. Protože v té době v Čechách tento způsob vzdělávání nebyl nijak prozkoumaný. Začaly hledat inspiraci v lesních školkách v severských zemích, v Německu, Kanadě.

Až později se vznikem ALMŠ a vstupem školky do asociace se školka otevírá světu a stává se oficiálně LMŠ. Louka pod lesem na které v průběhu let postaví tee-pee, maringotku a dvě jurty sídlí v Řevnicích.

Zájem rodičů byl a je velký i bez veřejného inzerování. Rodiče přicházejí na doporučení. Pokud přichází nové dítě, má možnost se i s rodinou podívat na běžný školkový den. Děti bývají většinou nadšené jsou provoněné lesem, kouřem, mají mnoho zážitků. Pokud se rodina rozhodne pro školku, mají zkušební období. Je nutné si uvědomit, a je to psáno i v pravidlech, že přijetím dítěte se přijímá i celá rodina a tím celý jejich osobní příběh. Po zkušenostech se neosvědčilo přijímat děti v průběhu roku. A tak adaptace nových dětí probíhá stejně jako v běžných školkách na začátku školního roku.

Zvláštností této školky je způsob jakým se scházejí snad lépe svázejí. Každý ráno v týdnu postupně nastupují děti na zastávkách Hlavní nádraží, Smíchov dále směr Řevnice a odpoledne směr Praha. Časy jsou jasně dané, dítě se předává ve dveřích vlaku. Ostatní mimopražské děti přicházejí k zastávce vlaku v Řevnicích nebo přímo do zázemí, které dříve nebylo. V začátcích děti i se svými průvodci putovali po místních lesích a odpoledne se vraceli zpátky směr Praha. Měli své připravené svačiny a obědy sebou. Nyní se takhle na cestě potkávají průvodci i děti ze školky, ze školky i z klubíčka spolu s rodiči. Pomalu se ladí na přicházející den. Po příjezdu na místo se rozejdou každý svou cestou, podle toho jak je naplánovaný den.

Jak tedy probíhá takový den?

Každý den je jiný, ovlivněný průvodcem, počasím, náladou a daným programem na den, který se často změní na základě aktuálního dění. Cílem je zde cesta. Základním kamenem je, že jsou děti venku. Některé dny a ty jsou pevně dané, jsou putovací a

některé dny jsou děti v zázemí LMŠ. Zde bych ráda popsala trochu blíže zázemí školky. Cesta od vlaku do zázemí trvá asi 20 minut (část cesty vede přes město). Zázemí je na otevřené louce, bez ohraničení. To je důležitý moment. Děti vědí kde mají hranici pobývání aniž by byl okolo plot. V okolí je les a na druhé straně cesta. Na louce stojí tee-pee, které patří školkovým dětem. A další stavby určené pro školáky a děti z Klubíčka. V případě deště nebo velké zimy se uprostřed tee-pee rozdělá oheň. Je zde i velké společné ohniště, záhony kde se pěstuje zelenina a bylinky. Dále pískoviště, houpačka zavěšená na stromě, dřevěné prolézačky.

Kolem jedné hodiny se všichni schází ve srubu na oběd, kde se mohou potkat vzájemně sourozenci a starší s mladšími. Děti si před obědem umyjí ruce a po obědě si každý umyje svou misku v nedalekém dřezu, kde je připravena voda teplá a vlažnější, vše bez tekoucí vody. Zdroj vody je opodál a je potřeba si vodu donést. Po obědě následuje klidový čas s pohádkou, písněmi a příběhy. Většina dětí neusíná, bývají poté dle slov průvodce velmi unavené doma. Poté si děti hrají, modelují, stavějí domečky a okolo půl třetí již nastává doba návratu k vlaku směrem do Prahy. Kde si děti vyzvedávají opět rodiče na vlakových zastávkách.

Zkušenosti z mého pozorování v LMŠ Země jsou o velké důvěře v samostatnost, kterou dětem dávají jejich průvodci hlavně v situacích, kdy vznikají konflikty. U dětí v této skupině bylo vidět, že si umí vyřešit spory mezi sebou. Pokud někdo potřeboval pomoci, šel vše říct průvodci, který mu dal ještě jednu šanci to vyřešit sám. Děti většinou podruhé nepřišli a důvodem nebyl nedostatek důvěry. Den nebyl naplněný programem, ale vycházel z potřeb a chuti dětí. Všechny děti si uměli se vším poradit, věděli s čím, kým a jak si hrát. Ani jednou nepadla otázka co budeme dělat. Jedna skupina byla u ohně, další si v dešti hrála s vodou, někdo na pískovišti, zbytek u houpačky. V tee-pee, kde byl zapálený oheň byla průvodkyně a děti chodily za ní, když něco potřebovali. Okolo ohně se děti pohybovaly jistě a dodržovaly pravidlo týkající se klacků v ohni. Klacík v ohni, náleží ohni a již se z bezpečnostních důvodů, tedy hlavně malého prostoru a možnosti úrazu v tee-pee, nevytahuje ven. A den plynul.

Měla jsem to štěstí vidět jak probíhá takový den kdy od rána do odpoledne přšelo. Tedy podmínky ztížené počasím. Dětem to zcela evidentně nepřišlo jako žádné nepříznivé počasí. Zatímco mne byla trochu zima a byla jsem vděčná za oheň, bylo

mnoho momentů, kdy děti vesele pobíhali venku a využily vody k různým hrám.

Děti nosí v batůžku kromě náhradního oblečení, také pití a svačinu. Každé dítě má svůj vlastní nůž, který si kdykoliv dle svých potřeb vyndá a následně uklidí. To myslím zcela vypovídá o důvěře směrem k dětem.

Děti bych charakterizovala jako soběstačné, zvědavé, otevřené, spokojené.

Mnoho dětí ze školky Země, kombinuje navštěvování lesní školky s běžnou školkou.

„Země“ je založená na společném tvoření programu a aktivit školky i školy a tak se pravidelně jednou za měsíc schází skupina žen tvořící základ tzv. „Rady“. Důležitým aspektem, na kterém takové společné besedování stojí je společný „konsensus“, tedy všeobecná shoda všech přítomných na probíraných tématech. Smyslem zde není probírat pouze technické a organizační věci, ale také péče o společenství jako takové a zdraví a duši jednotlivých členů s vědomím důležitosti takové péče o místo i jednotlivé členy. Je to čas na zamyšlení, hloubání a hledání smyslu toho co, jak a proč děláme.

Zvláštností této školky je organizace průvodců, kteří se každý den v týdnu mění a potkávají se s dětmi pravidelně jednou za týden. Na 15 člennou skupinu dětí, jsou vždy dva průvodci na den. Celkem jich je 10. Někteří spolupracují se školkou po delší dobu, jiní postupem času zjistí, že školka již není jejich životní cestou.

Pro tuto školku je velmi důležité aby děti doprovázeli také muži, ideálně když tvoří dvojici muž a žena. Mohou tím být zastoupeny archetypální vzory obou pohlaví a přirozené role. Tím se může stát pro děti svět plnější, komplexnější a danější.

Průvodci dětí se zde scházejí jednou za měsíc, kde kromě tvorby koncepce na následující měsíc, sdílejí také své zkušenosti.

„Země“ není registrovaná pod MŠMT, není zde potřeba tolik lpět na správnosti dokumentů a tím spojené administrativě. Díky tomu může být čas využit smysluplnějším a živým věcem. Tím se liší od jiných vzdělávacích institucí, založených spíše na hierarchii a autoritě jednoho, který řídí. Na někdy až křečovitém dodržování všech možných pravidel a zákazů. Které tímto nechci zpochybnit. Jen bych tímto způsobem ráda ilustrovala ten rozdíl ve vnímání toho, co je opravdu důležité a také na podstatu základu důvěry namísto strachu před postihem, při vedení takového zařízení.

LMŠ Země je od začátku svého fungování financovaná pouze z příspěvků od

rodičů nebo z grantů.

Postupem času se z původních pár rodin rozrostla školka a škola až na 70 rodin, což si žádá jiné nastavení organizace, než byla v počátku. V současné době žije školka bohatým společenským životem. Kromě školky tedy přibyla i lesní škola, klubík pro předškolní děti a jejich rodiče, v nové jurtě prostor pro setkávání se zajímavými lidmi, přednášky, semináře.

Atmosféra takových školek je prodchnuta svobodou, přirozeností danou zejména prostředím tedy přírodou samou, jejím ročním koloběhem a také reálnou skutečností, která se odráží v běžných situacích spojených s chodem školky.

V průběhu roku školku provází řada tradičních slavností jako masopust, stavění májky, které tvoří průvodci společně s dětmi a za přispění rodičů. Dále různé kulturní akce jako benefiční koncerty, divadla, dílny, letní tábory např. s koňmi nebo s plaváním. Pořádají brigády ku zušlechtění společného prostoru a také jako možnost společného setkání.

Velký podíl na tom všem má i fakt, že zakladatelé žijí v blízkosti školky a jsou stále její nedílnou součástí ať již jako rodiče nebo jako průvodci. Vytváří tím pevné dlouhodobé společenství a přátelství.

Základní principy školky Země:

- Žijeme v souladu s přírodou, zažíváme ji a respektujeme ve všech jejích podobách
- Jako rodiče bereme plnou zodpovědnost za vzdělávání svých dětí, přistupujeme aktivně k jejich výchově. Vše společně prožíváme a učíme se s nimi.
- Jdeme pospolu nevyšlapanou cestou, podporujeme rodinu, společenství i osobní růst.
- Realizujeme svůj potenciál, sny a vize.
- ZeMě živí všechny naše úrovně – materiální, duševní i duchovní.

www.zemezeme.cz

Principy popsané výše jsem nechala v původním znění, tak jak je zakladatelé společně

vytvořily. Je to základ, na kterém je postavena filosofie této školky, platná od počátku až do dnešních dnů. LMŠ Zemi a těm co ji tvoří se podařilo vytvořit otevřené, bezpečné a svobodné místo pro děti a jejich celé rodiny.

2.2. Rozhovor s průvodcem z LMŠ Země

Co Vás přivedlo k práci v LMŠ?

„Dostala jsem nabídku, že mohu být průvodce, protože my jsme průvodci a mě se líbilo, že tam mohu být s ní (i s dcerou), že můžeme chodit spolu. Tak to pro mne bylo dobré rozhodnutí a jasná volba. A pod širým nebem? Za prvý jsou děti málo venku obecně a ta příroda skýtá spoustu možností i zároveň ten rok se tak točí, že nás učí spoustu věcí aniž bychom o tom museli mluvit. Přejde mi to jako úplný základ, aby se člověk dobře vyvíjel a naučil se vnímat sám sebe a všechny okolo.“ Ze slov je patrný vztah k přírodě a chuť pobývat s dětmi v přírodě.

Práce spojená se školkou pro pedagogy není pouhým zaměstnáním. Je jim posláním a velkou měrou zasahuje a ovlivňuje i jejich soukromé životy. O čemž svědčí i fakt, že většina zakladatelů LMŠ Země bydlí v blízkosti školky. „Úplně, až tak že jsme se přestěhovali tam, kde tu lesní školku máme. Tam jsme postavili domeček abychom byli blíže. Vlastně všechny ty ženy, které spravujeme tu lesní školku, tak jsme se všechny přesunuly do těch Řevnic. Kde tu školku a školu spravujeme..... pro mě je tam veliký potenciál toho, že mi to přijde důležitý být v souladu s těma slavnostma, ten sociální život je tam bohatěj, ty vztahy, že jsou živý. Že se to prolne na nějaké rovině, ten život tak jako přirozeně a to sestěhování byla už jen taková poslední kapka. Přece nebudeš dojíždět daleko do práce. Zároveň je přirozené, že chceš být v okruhu těch lidí, kteří to mají podobně. Vrána k vráně sedá.“ Ze slov průvodkyně je cítit velké odhodlání a chuť tvořit v duchu společenství. Do osobního života zasahuje školka zasahuje více než je běžné, stává se zde skoro životní filosofií.

Průvodci

V LMŠ se při přijímání nového průvodce ptají hlavně na to, co rád dělá a co umí, jak vyplývá z rozhovoru s průvodkyní dané školky, je totiž hlavní koordinátorkou průvodců v Zemi. „To tak jako vzniklo, že jsme byly maminky ženy a já jsem přišla původně jako průvodce a pak jsem se stala komunikátor za průvodce, nebo takový

koordinátor průvodců, což se přerodilo v to že se starám o ty průvodce dál. Jsem nyní na mateřské takže nyní neučím. Dělam ale pořád takovou organizaci.“ Tímto se dostáváme k otázce vzdělání průvodců.

„Někdy si myslím, že je i na škodu být po škole a mít hodně těch teorií snažit se je napasovat na ten reál, bez těch zkušeností, je to takový jalový. V těch LMŠ i podle asociace (ALMŠ) je nejcennější vlastností pedagoga lesní školky je schopnost improvizace a my jak svážíme ty děti vlakem, tak ČD to je dobrej trenažér, co se týká improvizace. A pak ta reakce co se týká změn počasí. Musí se člověk umět přizpůsobit a to je skvělý, to je zase o tom být plně v přítomnosti, ale to nemohu říct že je to vlastnost toho člověka, spíše nějaký předpoklad, spíše otevřenost reagovat na ty změny. Když ty lidi přijímáme tak se ptáme, co máš rád a co rád děláš co tě baví? A to je to, co těm dětem můžeš předat. Než ho napasovat tady potřebujeme výtvarku a tak tě tam napasujeme. Naopak já umím zpívat a tak můžeš dětem zpívat.“ Podle ní se touto autenticitou dítě nejvíce naučí a proto je až druhotné jaké vzdělání má potenciální průvodce ukončené.

LMŠ Země není a ani se nechystá registrovat do sítě MŠ spadající pod MŠMT. A tak pro průvodce není podmínkou ukončené pedagogické vzdělání. Z rozhovoru vyplývá, že více dají na životní zkušenosti jako takové a silnou osobnost, která se seberealizuje, reflektuje a vyvíjí, než na někoho akademicky hotového, ale bez schopnosti prakticky vše využít. Velký důraz je zde kladen na autenticitu, improvizaci, protože v daných podmínkách si člověk musí vystačit a poradit s málem a zároveň je potřeba být otevřený, protože příroda umí být nevyzpytatelná a stále proměnlivá. Průvodce je zde chápán, jako ten co nezasahuje, dává dětem dostatečný osobní prostor.

Vzdělávání

V LMŠ Zemi se děti připravují na školní docházku, která probíhá formou předškolní přípravy. Mají pro to vyhrazený čas i vzdělávací nabídku. Ne všechny děti se totiž chystají nastoupit do alternativních škol, kde např. nemusí být takový problém nesprávný úchop tužky. Právě opomíjení rozvoje jemné motoriky, na úkor jiných aktivit, je jednou z kritik směřovaných k LMŠ.

To přivádí k dalšímu tématu a tím jsou aktivity venkovní a vnitřní a jejich působení na dítě. Dítě je totiž pobytem v přírodě značně exkarnováno, je spojeno se vším okolním. Vnitřní prostor naopak dává více pocitu usebrání se a koncentrace. To samozřejmě mohou a také zažívají děti i venku např. když žasnou a jsou fascinované nějakým jevem v přírodě. Přesto je dle slov dotazovaných důležitý i ten vnitřní prostor, kde se mohou děti učit cíleně se zklidnit a zaměřit na určitou činnost třeba formou vzdělávací nabídky. Zde záleží na zkušenostech a umu průvodce zda umí harmonicky tyto dvě roviny vyvažovat. „Za mě je důležitý vytvořit jim ten prostor pro jemnou motoriku a pro práci více koncentrovanou. Protože ta příroda je hodně otevřená a je tam hodně podnětů a myslím že je to dobré vyvažovat i tou uzavřenou prací i tou jemnou prací, tzn. Když to pedagog ví, může s tím pracovat i v tom lese. Navlékají třeba plody na šňůrky nebo sebou vezmete tužky a kreslíte něco. A myslím si že je to tak, pokud na to není kladený důraz a to my máme i zpětnou vazbu, když ty děti jdou do první třídy tak vlastně ty úchopy těch dětí tak ta jemná motorika obecně bývá oslabena. Je dobrý do toho vnést ten uzavřený prostor, protože nutí mít rytmus, který nese ten pedagog. Musí to umět pustit ale zároveň stáhnout k sobě. A když ten pedagog tohle nemá v sobě, silně to nenes, tak je tendence že to celé plyne volně a že si myslím, že je dobré ty děti vést k nějaké koncentrované činnosti. Nemusí jich být moc ale čas od času.

Vzdělávání je zde proces ve kterém „prostě musíš umět v každém okamžiku nějak jednat, ty furt jsi a na základě těch zkušeností se nějak dostáváš do různých situací.“ Děti zde touto cestou „posilují sociální vztahy mezi sebou“ mají „velký prostor pro volnou hru, pro fantazii, to se týká toho, že nemáme přehršle pomůcek, spousta těch věcí a hraček vzniká přímo na místě i ty témata vznikají, tak je to taková improvizace. Hodně je tam ta fantazie, dětská hra volná a zároveň jsou i fyzicky odolní, co se týká změn počasí, to děti vůbec neřeší, to většinou řeší rodiče, jestli jim nebude zima.“

Motivy vzniku LMŠ

Motivem sílí poptávky po takovém druhu vzdělávání je dle slov dotazované návrat lidí k přirozenosti a jednoduchosti. „Rodiče je chtějí tak nějak připravit na ten život. Co je vlastně důležitý pro mě jako rodiče, aby to moje dítě obstálo v různých

životních situacích, zkouškách a nějakým způsobem intuitivně asi cítíme, že to jsou dovednosti, které se jen tak nedají naučit hlavou, je potřeba je zažít a vžít je do celého těla a ta lesní pedagogika tohle nabízí. Nějak intuitivně si myslím, že se k tomu všichni obracíme.“ (rozhovor s pedagogem z LMŠ Země).

2.3. Rozhovor s rodičem z LMŠ

Motivy pro navštěvování LMŠ

Rodiče, kteří dávají své děti do LMŠ tvoří také určitou specifickou skupinu. Jsou nedílnou součástí LMŠ. Nehledají za každou cenu něco alternativního, spíše souzní s filosofií pobývání dětí venku a velmi přemýšlí nad tím, co je pro jejich děti a zdravý vývoj nejlepší. Určitou roli ve výběru LMŠ hraje také vytíženost rodičů, kteří by rádi byli s dětmi více venku, ale práce jim to nedovoluje. A tak je pobývání jejich dítěte v přírodě dobrou alternativou. „Snažím se dceři poskytnout prostředí, které by alespoň trochu mohlo na ní působit. Hodně volná hra, vychovávat nějakým nenásilným způsobem.“ a „nyní jsem se vysloveně rozhodla pro tu lesní školku, protože jsou ty děti pořád v přírodě... Ale co se týká lesního programu, to že jsou venku, to že jsou od rána do večera ve spojení s přírodou, to splnilo mé očekávání, naopak to předčilo všechno co jsem si přála pro svoje děťátko.“ Co dětem přináší pobyt v přírodě? „V přírodě není lež, ani vymyšlená nějaká pedagogická.....když vylezeš na suchou větev, tak prostě spadneš. Ta přímá zkušenost, ty děti se učí té pravdivosti, žádný že já ti něco řeknu a teď ti budu dlouho vysvětlovat, jak to je. Přímý zážitek skutečnosti a to umí jen příroda. Moje dítě se vyrovná s každým terénem, čím náročnější tím je to pro ni zábavnější.“

Spolupráce rodičů

V LMŠ jsou rodiče, kteří mají zájem na společném tvoření, potkávají se na nádraží, při slavnostech a brigádách. V LMŠ Země je „to celé založené na spolupráci rodič školka. Tohle není rejstříková školka a tak celá zodpovědnost za vzdělávání, za stravu, nese rodič. To je úplně jasné, že je to svobodné rozhodnutí rodiče, dát dítě do školky která není registrovaná a nese za něj plnou odpovědnost i když se mu něco stane. Celé zázemí, všechny slavnosti, brigády je hodně na rodičích. Servis je tam od školky velký, ale všechny brigády a věci okolo dělají rodiče společně s průvodci. Tam je důležité, že ti

původní průvodci, co tu školku založili a kteří tvoří to jádro do dneška, tak jsou rodiče. A to je tam děsně znát.“ Rodiče berou odpovědnost za své dítě, což je jednou z podmínek přijetí dítěte konkrétně do LMŠ Země. Rodiče, kterým tento způsob nevyhovuje, dle slov průvodce ze Země, školku časem opouští a i to je v pořádku.

3. DISKUZE

LMŠ jako jednu z cest předškolního vzdělávání nelze v této době přehlížet. Poptávka stále sílí a lesních školek přibývá. LMŠ mohou být alternativou nebo doplněním předškolního vzdělávání nejen pro městské děti. Otázkou je v jaké kvalitě může být toto vzdělávání naplňováno. Průvodci LMŠ povětšinou nemají vysokoškolské vzdělání v pedagogickém oboru, jak vyplývá ze studie. To ještě nemusí znamenat neprofesionalitu, ale stačí ke kvalitnímu uchopení, vedení a vzdělávání dětí v předškolním věku nadšení, autenticita, důvěra, svoboda a intuice průvodce?

Východiskem může být pedagogické studium na vysoké škole a další významnou roli zde hraje ALMŠ (Asociace lesních mateřských škol), která se již ve svých začátcích starala a do dnes stará o zvyšování standardů kvality v oblasti LMŠ. Kromě rad začínajícím iniciativám, je během roku možné navštěvovat kvalitní vzdělávací semináře, které svou tematikou a náplní odpovídají potřebám a požadavkům stávajícím i budoucím pedagogům LMŠ. „Cílem Standardů kvality ALMŠ je zaručit dětem, jejich rodičům, pracovníkům MŠ a orgánům státní správy určitou kvalitu práce v LMŠ. Naplnění Standardů kvality je závazné pro každou členskou lesní MŠ do 2 let od vzniku členství v ALMŠ,, (Asociace lesních mateřských škol, 2014, s.3)

Přesto je pro rodiče tím nejlepším předškolním pedagogem ten, kdo umí navázat kvalitní vztah s dítětem, ke kterému pedagog přistupuje s empatií a porozuměním. Což vyplývá i z odpovědí v rozhovorech. A to jsou vlastnosti a dovednosti, které se dají akademickou cestou jen stěží získat.

Jako hlavní pedagogické principy, na kterých LMŠ stojí byly uvedeny: příroda, prožitkové učení a volná hra. Je to dostačující nabídka předškolního vzdělávání?

U všech uvedených principů může vzdělávání probíhat v přírodě svobodnou, přirozenou cestou, která bude pro každé dítě individuální. Je dobré vytvořit dětem bezpečnostní rámec, kde se mohou tímto způsobem rozvíjet. Je umění pedagoga připravit řízené činnosti a vzdělávací nabídku tak, aby mohlo být oboje ve vzájemné harmonii. Podle Opravilové (2017) má v obecné rovině „mateřská škola dnes tendenci k velmi školskému pojetí programu, k plnění cílů, k výkonnosti, srovnávání výsledků. Učitelky v mateřkách mají strach, že když děti nebudou neustále stimulovat, rozvíjet a vymýšlet pro ně nejrůznější projekty, tak něco zanedbají. Z tohoto pohledu je zajímavý přístup lesních školek, které kladou důraz na to, aby dítě bylo aktivní a

objevovalo samo. Taky bojují s dnešní přehnanou ochranářskostí. Nechají děti si přírodu osahat, prožít jako realitu. Neabstrahují ji do systému, jako v klasickém školství, kde se příroda stala objektem zkoumání v hodinách prvouky a biologie, ale praktická, smyslová zkušenost s ní chybí.“

Téma LMŠ je mi blízké. Dané prostředí znám a pohybuji se v něm. Což může být u vedení odborné studie na téma LMŠ užitečné ale zároveň zavádějící, protože to může vést k neobjektivním až idealistickým závěrům. To jsem se snažila mít na paměti a tak mou snahou bylo podepřít mé domněnky a závěry odbornou literaturou a nashromážděním dostatečného množství dat. I tak vnímám, že čas strávený přímo ve školce Země mohl být delší a intenzivnější a většina z uvedených rozhovorů mohla být vedena s pedagogy a rodiči přímo ze školky, které se týkala případová studie.

Cílem studie bylo proniknout hlouběji do fungování jedné konkrétní školky v tomto případě LMŠ ZEMĚ a představit motivy pedagogů a rodičů. Dále nastínit, co umí lesní školky nabídnout dítěti v předškolním věku v praxi.

4. ZÁVĚR

Lesní školky vznikají s velkou chutí a odhodláním malých skupin lidí, kteří chtějí dělat věci trochu jinak než je v dnešním, tak trochu umělém světě, běžné. Svou podstatou, navazují na minulé tradice, protože uvádějí všechny zúčastněné do hlubšího vztahu s koloběhem přírody, který má přirozený řád. Přivádějí dospělé i děti k něčemu skutečnému a to nejen pobytem venku, ale i činnostmi, které jsou pro děti konkrétní a hmatatelné a hlavně neoddělené od prostředí kam patří. Mohlo by se zdát, že koncepce lesních školek je krokem zpátky v dnešním moderním, technickém světě. Ale jakou přirozenější formou mohou děti dostat do souvislostí základní dovednosti pro život na Zemi?

LMŠ mohou odpovídat svým směřováním a hledáním na základní otázky lidského bytí a v neposlední řadě ukazují východiska pro budoucí generace z naší současné doby. Téma bakalářské práce „LMŠ jako cesta k přirozenosti“, mě hluboce oslovilo. Nejen profesně preferuji a tíhnu k takové formě vzdělávání, ale i v osobní rovině je mi tato cesta blízká. LMŠ zde vystupují jako určitý fenomén, jakýsi návrat k něčemu přirozenému, člověku i přírodě blízkému.

Použitá literatura

CORNELL, J. *Objevujeme přírodu*. Praha: Portál, 2012, ISBN: 978-80-2620-145-8

CAIATI, Maria, Světlana DELAČOVÁ a Angelika MÜLLEROVÁ. *Volná hra: zkušenosti a náměty*. Praha: Portál, 1994. *Výchova dětí od 3 do 8 let*. ISBN 80-7178-011-1.

DANIŠ, Petr. *Děti venku v přírodě: ohrožený druh? : proč naše děti potřebují přírodu pro své zdraví a učení*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2016. ISBN 978-80-7212-610-1.

HELUS, Zdeněk, Noemi BRAVENÁ a Marta FRANCOVÁ. *Perspektivy učitelství*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7290-596-6.

HEYDEBRAND, Caroline von. *O duševní podstatě dítěte*. Praha: Baltazar, 1993. ISBN 80-85791-00-5.

JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina. *Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Josef Raabe, 2010, ISBN 978-808-6307-954.

KASÍKOVÁ, Hana. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Vydání 3., rozšířené a aktualizované. Praha: Portál, 2016. ISBN isbn978-80-262-0983-6.

KOTÁSEK, Jiří, ed. *Učení je skryté bohatství: zpráva Mezinárodní komise UNESCO "Vzdělávání pro 21. století"*. Přeložil Michal JON. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997.

LEBLOVÁ, Eliška. *Environmentální výchova v mateřské škole*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0094-9.

LIEVEGOED, B. C. J. *Vývojové fáze dítěte*. Praha: Baltazar, 1992. ISBN 80-900307-7-7.

SMOLKOVÁ, Táňa. *Na cestě od lilie k růži, aneb, Skutečná pedagogika začíná tam, kde se učitel učí přinejmenším tolik jako dítě*. Praha: Maitrea, 2008. ISBN 978-80-87249-02-4.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004. ISBN isbn80-87000-00-5.

STREJČKOVÁ, Emilie. *Děti pro pětihory*. Praha: Zájmové sdružení Toulcův dvůr, 1998.

STREJČKOVÁ, Emilie. *Děti, aby byly a žily*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2005. ISBN 80-7212-382-3.

SVOBODOVÁ, Eva a Miluše VÍTEČKOVÁ. *Osobnost předškolního pedagoga: sebereflexe, sociální kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1243-0.

ŠIRCOVÁ, Ivana. *S dětmi v přírodě: zážitková výchova po celý rok*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-736-7201-0.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VETEŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1770-8.

VOŠAHLÍKOVÁ, Tereza. *Člověk + příroda = udržitelnost?: texty o proměně vztahů lidí k přírodě, environmentální výchově a udržitelnosti*. Praha: Zelený kruh, 2009. APEL. ISBN isbn978-80-903968-5-2.

VOŠAHLÍKOVÁ, Tereza. *Ekoškoly a lesní mateřské školy: praktický manuál pro aktivní rodiče, pedagogy a zřizovatele mateřských škol. 2., aktualiz. vyd.* Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2012. ISBN 978-80-7212-537-1.

VOŠAHLÍKOVÁ, Tereza. *Školka blízka přírodě. Příručka předškolního vzdělávání pro udržitelný rozvoj*. Praha : ALMŠ, 2012. n

WIRZ, Daniel. *Výchova začíná vztahem: stati, poznámky z deníku*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007. ISBN 978-80-7204-503-7.

ZIMMELOVÁ, Veronika. *Standardy kvalit lesních mateřských škol*. Praha: Asociace lesních mateřských škol, 2014. n

Internetové zdroje:

LMŠ ZEMĚ, *Kdo jsme*. dostupné z: <http://www.zemezeme.cz/kdo-jsme/>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Enviromentální politika a nástroje. Udržitelný rozvoj*. [online] dostupný z: http://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj

MSMT, *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání od 1. ledna 2018*. [online] 2018 [cit. 2018-1-1] dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-od-1-1>

JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina, JANČAŘÍK, Antonín. Realizace (nejen) Burbankova pedagogického snu o harmonii mezi dítětem a přírodou v České republice. *Sborník příspěvků konference Terapie a asistenční aktivity lidí za pomoci zvířat*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2008. 1. vyd. ISBN 978-80-213-1773-4. str.58-65. Dostupný z <http://www.ekopsychologie.cz/citarna/studie/realizace-nejen-burbankova-pedagogickeho-snu/>

OPRAVILOVÁ, Eva. *Za nebezpečné považují, jak děti dnes pořád tlačíme. Chceme po nich výkon, výsledek*. [online] 2017 [cit. 2017-10-25] dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2017/10/eva-opravilova-za-nebezpecne-povazuji.html>

VALKOUNOVÁ, Tereza. Role předškolního vzdělávání ve výchově k udržitelnému rozvoji. *Český portál ekopsychologie* [online] 26. 8. 2013. Dostupné z: <http://ekopsychologie.adaptic.cz/vsechny-clanky/role-predskolniho-vzdelavani/>

VOŠAHLÍKOVÁ, Tereza. *Základy vzdělávání pro udržitelný rozvoj*. [online] 2011 [cit. 2011-06-30] dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/12983/zaklady-vzdelavani-pro-udrzitelny-rozvoj.html/>

KONOPÁSKOVÁ, Anna. *Informální a implicitní učení*. [online] 2011. str.2, dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2011/Zp1105p11a.pdf>

KVÍTKOVÁ, Magda. *Náš 2017 aneb malá rekapitulace*. [online] 2017 [cit.2017-12-30] dostupné z: <http://www.lesnims.cz/aktuality-na-uvodni-strance/nas-2017-aneb-mala-rekapitulace.html>

PŘÍLOHY

Rozhovor s pedagogem z LMŠ Země

Co vás přivedlo k práci s dětmi v přírodě a pod širým nebem?

K práci s dětmi mě přivedlo když jsem dokončila školu a cítila jsem potřebu pracovat s dětmi jinak než jak jsem zažila na táborech. Takže jsem se začala vzdělávat, šla jsem na Tabor (Akademie sociálního umění Tabor) a říkala jsem si, že je to taková oblast, která mě volala a začala jsem dělat v družině a pak vlastně přišel okamžik kdy moje dcera měla jít do školky a dostala jsem nabídku že mohu pracovat v LMŠ to vznikala teprve Země, nejdříve to byla Taras a pak se to přejmenovalo na Země. Dostala jsem nabídku, že mohu být průvodce, protože my jsme průvodci a mě se líbilo, že tam mohu být s ní, že můžeme chodit spolu. Tak to pro mne bylo dobré rozhodnutí a jasná volba. A pod širým nebem? Za první jsou děti málo venku obecně a ta příroda skýtá spoustu možností i zároveň ten rok se tak točí, že nás učí spoustu věcí, aniž bychom o tom museli mluvit. Přejde mi to jako úplný základ, aby se člověk dobře vyvíjel a naučil se vnímat sám sebe a všechny okolo.

Jaká vidíte pozitiva práce s dětmi v lese a jsou nějaká negativa?

Takže v pozitiva vidím v tom, že děti posilují sociální vztahy mezi sebou, je tam velký prostor pro volnou hru, pro fantazii, to se týká toho, že nemáme přehršle pomůcek, spousta těch věcí a hraček vzniká přímo na místě i ty témata vznikají, tak je to taková improvizace. Hodně je tam ta fantazie, dětská hra volná a zároveň jsou i fyzicky odolní, co se týká změn počasí, to děti vůbec neřeší, to většinou řeší rodiče, jestli i nebude zima. Heslo LMŠ „Není špatného počasí jen špatné oblečení.„. Hrubá motorika, děti jsou zdatnější. Za mě je důležitý vytvořit jim ten prostor pro jemnou motoriku a pro práci více koncentrovanou. Protože ta příroda je hodně otevřená a je tam hodně podnětů a myslím že je to dobré vyvažovat i tou uzavřenou prací i tou jemnou prací, tzn. Když to pedagog ví, může s tím pracovat i v tom lese. Navlékají třeba plody na šňůrky nebo sebou vezmete tužky a kreslíte něco. A myslím si že je to tak, pokud na to není kladený důraz a to my máme i zpětnou vazbu, když ty děti jdou do první třídy tak vlastně ty úchopy těch dětí tak ta jemná motorika obecně bývá oslabena. Je dobrý do toho vnést ten uzavřený prostor, protože nutí mít rytmus, který nese ten pedagog. Musí to umět pustit ale zároveň stáhnout k sobě. A když ten pedagog tohle nemá v

sobě, silně to nenese, tak je tendence že to celé plyne volně a že si myslím, že je dobré ty děti vést k nějaké koncentrované činnosti. Nemusí jich být moc ale čas od času.

Co se děti učí pobytem v přírodě, co jim příroda dává a nabízí?

Mě k tomu napadá, že máme úžasné klima a to nabízí úžasné proměny, to léto je takové expanzivní, na podzim je spousta těch plodů toho se dá využít a zároveň zase v zimě jsou ty děti více usebrané takže máme tee-pee nebo jurtu tam to vzývá k těm činnostem jako příběhy a čtení, tvoření. A příroda sama o sobě mě se líbí já hodně zastávám ty svátky, ten cyklus toho roku, který tady nějakým způsobem přežívá, my ty slavnosti jedeme jsou to slavnosti, které se vážou na tu přírodu, tak to mi přijde skvělý že i my jsme v souladu s tím cyklem a nemusí o tom člověk povídat jako že je to za oknem, jelikož jsi v tom. Takže my vynášíme morenu jako tu zimu, pak máme stavění májky, dušičky, prostě všechny tyhle slavnosti a to jsou i ty momenty kdy se setkáváme i s těma rodinami. Myslím si, že to je hezký. To je dobrý že jsme v té přírodě a tohle nejde dělat když jsi mimo.

Jaký význam má pobyt v přírodě pro vývoj osobnosti dítěte?

Já už jsem o tom mluvila tím, že ty děti jsou spíše venku díky tomu mají prostor objevit svoje možnosti a potřeby. Obecně ten průvodce je nezasahující a to i tak přitahuje lidi, kteří mají tu důvěru a tak teda se mi líbí, že ty děti si spoustu věcí řeší mezi sebou, řekla bych že jsou sociálně zdatní. Jsou hodně upřímní. Máme tam porovnání, že je tam i ta lesní škola, první stupeň v rámci domácího vzdělávání, ale ty děti se setkávají v průběhu týdne. Do školy chodí děti z lesní a také i zvenku je to tak půl na půl. Obecně ty děti jsou přímí, nemají problém ptát se, prostě se projevovat. Jsou hodně otevřený. Máme dohody a pravidla, který fungují ale je jich pár, tolerance a bezpečnost. I ty děti si vytvářejí pravidla a dohody mezi sebou, podle toho, co je jim příjemné a co není. A je to potom v porovnání s dětmi, které jsou zvyklé se hlásit a ptát se jestli můžou tak tohle je něco ta otevřenost, že se jim to v životě již neztratí. Otázkou je jestli je to v systému žádoucí.

Je vzdělávání v LMŠ přípravou na školu nebo pro život?

Oboje. No já mám problém asi s tou přípravou pro mne je to vše přítomnost a vlastně počítá se každý krok. Já neberu vzdělávání, že by tě mělo na něco připravovat. Ty prostě musíš umět v každém okamžiku nějak jednat, ty furt jsi a na základě těch zkušeností se nějak dostáváš do různých situací.

Jaké největší přínosy pro děti v LMŠ vidíte jako ty nejdůležitější?

Přítomnost. Největší přínos v tý přírodě je že ta příroda tě taky učí být v té přítomnosti, že ty musíš být bdělý a když nejsi tak se ti většinou něco stane. Hned to pocítíš. To je proč chodíme rádi do lesa a přírody, protože nás zpřítomňuje a vtahuje nás dovnitř. Největší přínos je když objevíme ten svůj prostor. A to že jsme plně tady.

Jakou úlohu mohou hrát LMŠ v budoucím vztahu k přírodě, všemu živému a zemi?

Když odmyslím tu budoucnost, já jsem prostě v přítomnosti, tak nás i děti učí být v souladu a pomáhat jí. Můžu trošku odbočit? Já jsem totiž teďka viděla film Dukla 61 se to jmenovalo na ČT 1, seriál o havířích, kteří rubali v těch dolech. Mluvím o tom proto, že úplně jsem se rozbrečela ono je to tragédie, že tam zemřeli ty lidi, ale jsou tam výborné záběry z toho podzemí a že se vlastně těží ta země. A ty havíři jsou hrozně drsný chlapy. A já si říkala co to je za princip, že ty vlezeš do tý země a rubeš tu zem. Já si říkala pokud je ta země jako paralela jak o že je to matka nebo jako náš zdroj, tak je to zajímavější přístup, že pak těžíš z té země. Ty doly, ty to vytěžíš, rubeš jí. A vlastně jsem si říkala že tohle je něco, co již není funkční. Za prvé zdroje dochází, už je vyrubaná vykutaná a teď se přichází k tomu, co je více v souladu a je to trvalé udržitelný. A to si myslím, že si člověk uvědomí až když s tou přírodou je. Změníš ten postoj, vůči tomu jak získáváš Ty ty zdroje, nebo jak se prostě chováš v tý přírodě. Protože to není nic odděleného, protože ty seš ta příroda. My nejsme, že příroda je támhle.

Změnila nějakým způsobem váš osobní život práce v LMŠ, pokud ano jak?

Úplně, až tak že jsme se přestěhovali tam kde tu lesní školku máme. Tam jsme postavili domeček abychom byli blíže. Vlastně všechny ty ženy, které spravujeme tu lesní školku, tak jsme se všechny přesunuly do těch Řevnic. Kde tu školku a školu spravujeme.

Kolik Vás je v tom jádru?

Je to proměnné, bylo nás 7 a nyní jsme tři. A nyní se přetváří ta struktura toho fungování. Takže jsme tři a k tomu máme takové dílčí úkoly takže dohromady 3-5 lidí. Zajímavý je, že to jsou pořád ženy. To tak jako vzniklo, že jsme byly maminky ženy a já jsem přišla původně jako průvodce a pak jsem se stala komunikátor za průvodce, nebo takový koordinátor průvodců což se přerodilo v to že se starám o ty průvodce dál. Jsem nyní na mateřské takže nyní neučím. Dělán ale pořád takovou organizaci. Změnilo to hodně, pro mě je tam veliký potenciál toho že mi to přijde důležitý být v souladu s

těma slavnostma, ten sociální život je tam bohatěj, ty vztahy, že jsou živý. Že se to prolne na nějaké rovině, ten život tak jako přirozeně a to sestěhování byla už jen taková poslední kapka. Přece nebudeš dojíždět daleko do práce. Zároveň je přirozené, že chceš být v okruhu těch lidí, kteří to mají podobně. Vrána k vráně sedá.

Jaké jsou osobnostní předpoklady pedagogů v tomto alternativním směru?

Někdy si myslím, že je i na škodu být po škole a mít hodně těch teorií snažit se je napasovat na ten reál, bez těch zkušeností, je to takový jalový. V těch LMŠ i podle asociace (ALMŠ) je nejcennější vlastností pedagoga lesní školky je schopnost improvizace a my jak svážíme ty děti vlakem, tak ČD to je dobrý trenážér co se týká improvizace. A pak ta reakce co se týká změn počasí. Musí se člověk umět přizpůsobit a to je skvělý, to je zase o tom být plně v přítomnosti, ale to nemohu říct že je to vlastnost toho člověka, spíše nějaký předpoklad, spíše otevřenost reagovat na ty změny. Neosvědčuje se nacpat tam nějakou teorii, ale zároveň my jsme si taky vytáhli z pedagogiky waldorfský nějaký věci, to zase každý z těch pedagogů má nějaký svůj přístup a my to vítáme. Když se ti lidi přijímáme tak se ptáme, co máš rád a co rád děláš co tě baví? A to je to, co těm dětem můžeš předat. Než ho napasovat tady potřebujeme výtvarku a tak tě tam napasujeme. Naopak já umím zpívat a tak můžeš dětem zpívat.

Jak ve Vaší škole probíhá spolupráce školka-rodíč-dítě? Jakým způsobem může společenství rodičů nést a pomáhat škole, dětem a pedagogům?

Je jasný a myslím, že to tak je zrovna v našem případě, že s tím dítětem se přijímá i ta celá rodina V tom smyslu že ti rodiče by v nějakém smyslu měli být nastavení že se můžou nějaké věci díť a měnit. Nemít očekávání třeba jiný než co ta LMŠ může nabídnout. To je taky specifický okruh rodičů a většinou to jsou i rodiče kteří jsou ochotní se nějakým způsobem podílet, když se jim to nabídne. My máme brigády, kdy se společně podílíme na tom místě, což je důležitý v tom smyslu aby i ty děti viděli že tam je to místo o které se pečuje společně a že rodičům na tom také záleží. A máme ty slavnosti, kde ti rodiče pomáhají, zapojují se, jsou aktivně účastní. A potom když se dítě dostane do nějakých problémů, tak potom nabízíme nějaký individuální konzultace s dětskou psycholožkou, nebo se snažíme to dítě nezavrhnout, ale společně hledáme cestu.

Jsou dva druhy rodičů, kteří se rádi zapojují a všeho se účastní a pak jsou rodiče,

kterým stačí že jsou děti v dobrém prostředí a nemají kapacitu nebo se z nějakého důvodu na tom nechtějí podílet. Nedá se to nutit. Společenství rodičů jestli pomáhá nést bych asi úplně neřekla.

Možná to společenství Vás? Mě zaujalo na stránkách, že je pro Vás důležitý zaobírat se osudy a lidskou duší, aby to bylo zdravý. To není běžná záležitost.

Rodina je součástí a jak funguje ta rodina tak se to odráží a proto prosíme i ty rodiče, aby nám sdělili změny, protože na reakcích dítěte se odráží jak funguje ta rodina. V domácí škole jsou jednou za měsíc schůzky, kde se setkávají průvodci a rodiče dohromady a nejenom, že vymýšlí nějakou koncepci co by se mělo dít, co by si přáli, ale zároveň sdílejí takové věci. Dějou se i věci, které jsou nepříjemné, ale rodiče zatím vždy stáli za tím celkem. To tam je to cítit. Naše porady vždy končíme tak, že děkují i když se stane nějaká nepříjemnost. Jsou rádi, že takový projekt někdo dělá. A je tam od nich cítit ta podpora. A ty rodiče, kteří to tak nemají tam dlouho nevydrží. To je dobrý, že to má takovou odstředivou sílu. Na tyhle rodiče je to moc, oni nemají tu důvěru.

Jaký je důvod stále sílící poptávky po takovém druhu vzdělávání?

Já myslím, že je potřeba vrátit se k přirozenosti a jednoduchosti. Rodiče je chtějí tak nějak připravit na ten život. Co je vlastně důležitý pro mě jako rodiče, aby to moje dítě obstálo v různých životních situacích, zkouškách a nějakým způsobem intuitivně asi cítíme, že to jsou dovednosti, které se jen tak nedají naučit hlavou, je potřeba je zažít a vžít je do celého těla a ta lesní pedagogika tohle nabízí. Nějak intuitivně si myslím, že se k tomu všichni obracíme. Původně ty lesní školky vznikali u měst, to jde z té Skandinávie, velký města dotovali tyhle kluby a lesní školky, aby ty děti, které jsou odtržené od té přírody v ní mohli být. Ono se ukazuje paradoxně, že třeba na českém venkově, ty děti sice jsou třeba v přírodě, ale přijdou ze školy a posadí se k počítači. Nefunguje tam vůbec sociální struktura, ale to je jiná kapitola. Podle statistik se děti málo pohybují a to souvisí i s tím, že ta mediální vlna, to je vlastně otázka jestli se ten svět tak zhoršil a jestli je to tak zlý anebo jestli je to jenom tlak medií. Kdo si dnes dovolí pustit dítě úplně samotný. Mě pověsili v první třídě klíče na krk, my jsme tedy vyrůstali na sídlišti, kde se jenom zařvalo z balkonu večere. Dnes tohle děti nezažívají. Rodiče se bojí a jsou rádi, že jsou ty děti doma u toho počítače anebo je hodně řízené činnosti. Kroužek střídá kroužek a ty děti vůbec nemají možnost navázat přátelské sociální vztahy, volná hra a tak. Takže v tomhle se ta doba proměnila.

Jak si představujete přirozené dětství v naší době?

Volná hra, kamarádi, možnost se s nimi neorganizovaně potkávat a možnost si vybrat, co mě baví co ke mně patří.

Vaše filosofie školky?

Vytvořit bezpečný prostor ve kterém se děti mohou svobodně pohybovat v souladu s přírodou a jejíma proměnami. A zároveň jim dát i dostatek podnětů aby se mohli rozvíjet tím směrem, který je pro ně vlastní. Každý má svůj talent a tak podporovat jeho talent. Ono v tý školce to ještě není tak markantní. Zároveň se tam utváří semínka, která hned nezadupeš třeba „ ty radši nezpívej...ty budeš v zadu „,

Výchovně vzdělávací metody a strategie?

Waldorfská pedagogika, hodně čerpáme i z asociace (ALMŠ), která vydala několik příruček, kde je enviromentální výchova, to je určitě jeden z proudů. Z waldorfské pedagogiky tam nyní zůstali jen nějaké prvky není to to gro, třeba narozeninová slavnost přežila, ale vždy je to o těch lidech, kteří to nesou a buď to nesou a my jsme ustoupili z toho že vstupují do něčeho hotovýho, protože když to ty lidi nežijí, tak to stejně není funkční, není to autentický. Musí to být vždy autentický, protože to si myslím, že je velmi důležitý. A zároveň vznikly pravidla a dohody průvodců pro průvodce, kde se ustálily nějaké dohody mezi dětma a průvodcema. My jsme specifický tím ježděním vlakem, to je ještě jiný bezpečnostní opatření. Chodíme každý den přes město, kde sdílíš ten prostor veřejný. Tam se ustálily nějaké dohody. Ten soubor jsme si udělali sami, je funkční. Vždy je daný bezpečnostní rámec, každý musí projít kurzem první pomoci, každý má sebou lékárničku. Dohody je třeba dodržovat a to platí pro všechny stejně.

A slavnosti?

Tam je velký rozdíl jestli to jsou slavnosti v rámci školky a pak jsou ty kde jsou součástí rodiče a tam jsou trochu jiná pravidla, protože ten rodič tam něco přináší pro to dítě a tam to mají mezi sebou něco, je to jiná přístup. Slavnosti jsou taková nosná linka ke které to směřuje, zpívá se, rituály, přípravy které se dají praktikovat v rámci té vzdělávací náplně. Každý průvodce to může pojmout podle sebe. Podle toho jak je mu to blízký, je tam velká svoboda.

Rozhovor 1

Co vás přivedlo k práci s dětmi v přírodě a pod širým nebem?

Rozhodla jsem po letech provozní změnit práci, chtěla jsem hledat něco jiného. Přesvědčili mě ty principy. Upoutalo mne na jakých principech je postavená LMŠ. A tady jsem pochopila, kam chci mířit a došlo mi, že je mi to velice blízké.

Jaká vidíte pozitiva práce s dětmi v lese a jsou nějaká negativa?

Co se mi stále častěji potvrzovalo, bylo že v lesní školce pedagog má výsostnou výhodu, toho že přináší o mnoho méně podnětů tím pobytem venku a mě na tom vyhovuje ta přirozenost. Protože to, co se děje venku, je takovou učebnou, je tím, co ty děti zažívají. Není potřeba je tolik tvarovat nějakými vědomostmi, které jim naléváme do hlavy. To co se jim ukládá jsou nějaké organické obrazy, které dostávají do těla, takové živé metafory. Získávají cit pro plynutí ročních dob a že se musí spoléhat sami na sebe, na svoje tělo, na vlastní zručnost a vše je v takových přirozených rovinách. Negativa- lesní školky deklarují, že mají být venku za každého počasí. A já jsem pracovala v lesní školce, kde to bylo nějak ve vzduchu že je samozřejmé svačit venku na vzduchu, kde je mráz a my to museli tak nějak rozchodit. A já se přiznám, že jsem od přírody člověk zimomřivý a zkoumala jsem jestli tohle je opravdu ta přirozenost? To už mi přišlo že je forma lesní školky svačit a být venku za každého počasí jako moc. Nyní pracuji v lesní školce kde je to zázemí, je snad trochu více luxusní na LMŠ a můžeme se schovat v jistých částech dne dovnitř. To znamená že např. u nás svačiny v zimě probíhají uvnitř a pro mě je tato forma více přirozená. Protože mi přijde, že když mám malé děcko tak 4 roky a má jíst v mrazu a pak mu mrznou ruce a nohy tak pak půl hodiny pumpujeme a hrajeme na honěnou. Tak nevím, toto je pro mne sporné. Raději budu zastávat myšlenku že ano venku za každého počasí a proč to lámat přes koleno za každých okolností? Moje přirozenost je taková, že já se chci najíst v klidu a v teple. Tak proč bych to měla hrotit s těmi dětmi.

Co se děti učí pobytem v přírodě, co jim příroda dává a nabízí?

Příroda jim dává obraz světa v pohybu. Dává jim ty kulisy, oni si to nemusí dávat do slov, oni v tom žijí, že se mění roční doby, že se střídá světlo tma, že žijí různí živočichové, že listí ze stromů padá a na jaře roste tráva, na přelomu zimy a jara je bláto. Najednou ty obrázky z knížek dostávají konkrétní podobu v obrazech. Takže ty

věci, které by jim v jiných školkách nalili do hlavy třeba vyjmenovat měsíce, mají zažité v sobě ve svém těle.

Jaký význam má pobyt v přírodě pro vývoj osobnosti dítěte?

Vývoj dítěte zde probíhá komplexně. Co se týká nabídky předškolního vzdělání, tak lesní školky zabere více oblastí, to znamená že je tam úplně přirozený tělesný vývoj, která se dá ještě rozvinout a podpořit nějakými konkrétními cvičení s propojením s říkankami, aby tam byla nějaká kultivace. Ale pohybový vývoj má velmi přirozené podmínky. Tím, že je to většinou malá skupinka dětí, která se potkává během celého roku tak se z ní stává taková skupinka, která chodí společně jakoby na vandr. Zažívají spolu dobrodružství a zažívá to že spolu něco prožili. Např. Se museli vypořádat s terénem, se zimou, s radostí, s objevováním. To vše zažívají spolu jako parta a to je neuvěřitelně sociálně nabíjí. Děti jsou více partáci.

Jakou úlohu mohou hrát LMŠ v budoucím vztahu k přírodě, všemu živému a zemi?

Přirozenost a poznání přírodních zákonů, přírody i sociálního společenství. Že jsou venku znamená že si ty podněty sami najdou a je na pedagogovi, aby je nějak rozvíjel a kočíroval. Pokud je to dobře pojaté a školka vědomě pracuje s tím, že tam má skupinku, které doladuje také sociální nuance, tak je to dobrá průprava na to starat se o sebe a o svoje okolí, být pozorný k tomu co se děje okolo mě.

Změnila nějakým způsobem váš osobní život práce v LMŠ, pokud ano jak?

Myslím, že celkem zásadně. Nejen že je to práce s dětmi ale já jsem na pozici vedoucí a to je samo osobě multitaskingová pozice. Já se rozvíjím i v tomto ohledu. Tam je tlak na roli vedoucí. A co se týká školky a práce s dětmi, tam je skvělé že zažívám práci kde mohu pokud je mi ráno zima zatopit v těch kamnech, musím si ohřát vodu, že pro to svoje teplo musím něco udělat, že to pohodlí není samozřejmé. Že v jakýkoliv podmínkách si mohu udělat příjemné prostředí. Mám dobrého partáka kolegyni a bez té bych si to tolik neužila. Je to únavná, ale radostná práce.

Jaké jsou osobnostní předpoklady pedagogů v tomto alternativním směru?

Musí tam být rozhodně nastavení a odhodlání jít pracovat a vědět proč zrovna do takové školky chci jít. Ty lidi drží to, že je tam nějaká silná idea, oslovuje určité typy lidí a brnká i na strunu, která v nich rezonuje. Člověk by měl mít radost z pohybu venku v exteriéru, možná kdysi chodil na vandry, má vztah k přírodě. Měl by to být člověk, který je schopný zvládat skupinu dětí v extrémnějších podmínkách a musí mít dobrou

fyzickou kondici a také psychickou. Pokud si to srovnám s pozicí v nějaké klasické školce, tak ten pedagog v lese musí být více a mnohostranněji použitelná osobnost. Vysloveně je zde požadavek na fyzickou a psychickou kondici. Musí zvládat pohyb v těžších terénních podmínkách a musí být v dobrém fyzickém stavu. Musí mít sebedisciplínu udržovat si tu svou fyzickou kondici. Je zde nárok umět se o sebe dobře postarat.

Jak ve Vaší školce probíhá spolupráce školka-rodíč-dítě? Jakým způsobem může společenství rodičů nést a pomáhat školce, dětem a pedagogům?

Spolupráce školka rodič dítě, závisí od rodiny k rodině a od toho proč a jak vyhledali tu LMŠ. Může to být a stále častěji to tak bývá, že žijeme ve velkém městě a rodiče často zažívali pobyty u babičky, rozmýšlejí se o zdravém životním stylu, hledají zdravou alternativu výchovy pro svoje děti. Rozumově a často i pocitově přijdou na to, že je to právě LMŠ. Přijdou a pozorují a většinou z toho mají dobrý dojem. Teď nastává otázka, že je to soukromá školka a oni musí vědět že za to budou platit a tím pádem to mohou brát jako službu. Vnímají to, že je to taková kvalitní služba, jsou jim sympatičtí pedagogové, něco pro to chtějí udělat, ale je to trochu má dáti dal. Je to služba s něčím, vypomůžeme ale odsud posud. A pak jsou rodiče, kde je to rozvolněnější a jsou maminky, které si vyzvedávají své děti a poté ještě chvíli jsou na školkové zahradě společně. Je to pohoda, posdílejí svůj život, vyvenčí menší děti. Je to neformální a díky tomu tam vznikají náznaky kamarádství. A potom podle toho jak chtějí, jaké mají nastavení ke spolupráci, tak toho více či méně využívají. A tím, že vytvořili takovou síť lidí, kteří se poznali za takových okolností a tím že mají v nás důvěru. Tak jsou ochotní více či méně pomoci nad standart toho za co platí. My jim to trochu naznačujeme, že bychom za pomoc byli rádi a je to i ve smlouvě, že kromě toho že dítě navštěvuje školku, tak jsou i akce typu brigáda, nebo slavnost, jarmark. Ale pak jsou rodiny, které to nedávají, jsou více introvertní, omlouvají se a nedají to. A pak rodiny, které se zapojí, a to je případ od případu.

Jak nese to společenství školky a co druhým přináší? Když vše dobře funguje, co to přináší?

Pokud vše dobře funguje, jsou navázané dobré vztahy a oni jsou ochotni déle zůstat a vyplejí třeba záhony, nebo se ptají, co je ještě potřeba. Chodí na ty brigády. Tak ty děti vidí, to společenství. My si nehrajeme na to, že budujeme nějakou komunitu. Alespoň v

těchto malých okamžicích může být vidět, že to společenství pro ty děti to není jenom přišel jsem a odcházím i ty rodiče něco dělají pro školku a tím se více zakořeňují v té školce i celá ta rodina a ukazuje jim to část přirozeného pobytu lidí ve společenství.

Jaký je důvod stále sílící poptávky po takovém druhu vzdělávání?

Duše lidí volá po přirozenosti, a to funguje protože tam je ta příroda a ty lidi okolo. A většinou LMŠ nevznikají proto, že by na tom chtěl někdo vydělat. Na začátku tam byla silná idea těch lidí. To že je tam ta příroda, která nabízí ty kulisy a tím i učí.

Jak si představujete přirozené dětství v naší době?

Dítě má šanci být dítětem a dospělí jsou ztotožnění s rolí dospělého a že ti dospělí mají hranice na které se dá spolehnout. To jedna z těch prvních věcí. Děti mohou cítit v svobodu v rámci daných hranic. A také je to o tom učit se reálné věci, oni se moc rádi učí praktické věci ze života a vidí co ten dospělí dělá. Chtějí tu výživu a to může být i pedagog, pokud je to dobrá a komplexní osobnost tak oni se od něho moc rády učí. To mi přijde cenné, že se mají děti od koho učit. Dobrá a živé vzory. A dále je to přirozené objevování aby nevyschl ten pramínek touhy si hrát, objevovat a zkoumat vše a tvořit a zpívat si. Aby to čiré dětské vědomí se mohlo vyvíjet, rozvíjet, proudit, skotačit, naplňovat, protože to k tomu dětství tak nějak patří. Kdyby to bylo tak že v té školce je 16 dětí a my jsme nějak puzeni k tomu aby to mělo nějaké atributy předškolního zařízení, aby to mělo režim, to vše k tomu patří, protože to ty děti potřebují, ale když přijde na lámání chleba a my jsme ve volné hře, tak ty chvíle toho prostě jen tak být, být naplno a tak přirozeně odpovídat dítěti a na nic si nehrát, může tvořit pěkné kamarádství a tím tvořit dobré vztahy s dětmi.

Rozhovor 2

Co vás přivedlo k práci s dětmi v přírodě a pod širým nebem?

Pracuji jako učitelka od podzimu 2011 a od roku 2002 jsem vedla oddíl Světlušek a předtím jsem od nějakých 15 let skautovala. A to je i ta moje cesta. Já jsem vždycky chtěla být učitelka v MŠ a také skautka a to je vlastně moje velký posláním. Být učitelka a mít tu svobodu v přírodě to se mi jaksí naplnilo už od roku 2009 kdy to tady vznikalo, tak jsem po tom už brousila. A v roce 2012 jsem se přihlásila na fakultu a pak jsem byla

na prvním semináři, jak se ty školky zřizují. Vlastně mě vůbec nenapadlo, že bych mohla jít do státní školky. Tohle pro mne byla jasná cesta, už jako matka svých dětí jsem sedávala na internetu a hned jak se to tady začalo, tak jsem věděla. Byla jsem u toho začátku ale nebyla jsem aktivní. Chodila jsem na tu fakultu a pak když byly dceři 2, tak jsem si řekla, že bych mohla něco začít a přidala jsem se do tý Prahy, protože tady v Kralupech nebyli lidi, kteří by to dělali. V Praze tam zase hledali dalšího do týmu, takže jsem tam byla rok součástí týmu a pak jsem tam ten tým vedla a tu školku jsem pomohla postavit. Hodně se to opíralo o ty moje zkušenosti, právě ale z toho skauta. Protože moje děti se mnou jezdili ve 4 a 2 letech. Ty byli pořád s těma Světluškama to je mladší školní věk.

Jaká vidíte pozitiva práce s dětmi v lese a jsou nějaká negativa?

Mám pocit, že je tam obrovská svoboda. Ten prostor který ten les dává, tak je prostě obrovská svoboda, když se ty děti tam vyznají a ten pedagog má taky přehled kde co je, tak vlastně i tím odpadají ty rizika, tou znalostí toho terénu. Ten pedagog to riziko odhalí s dětmi to probere, tady už je to vědomé riziko a tak se jde do toho tady s tím. Ty děti jsou spoluzodpovědné, samozřejmě že je to na tom pedagogovi, že to musí uvážit každý ten chlapeček je jinak spoluzodpovědný nebo holčička ale je zde prostor aby si to vyzkoušeli. Takže my jim říkáme, vy si hlídáte nás a my si hlídáme vás. Negativa žádný nevidím a jestli jo tak je to pro naši školku ta materiální podpora toho zázemí, vybudovat to zázemí tak aby tam v zimě bylo pohodlně uvnitř těm dětem. A to mi přijde omezující. Problém jsou finance, jinak není problém udělat dětem komfortní zázemí. Ale jinak venku nevidím vůbec žádná naopak ty děti se přirozeně učí jak to v té přírodě hodí. Já jim nemusím ukazovat žádné obrázky a i když ukážu tak jim vše mohu ukázat v reálu.

Co se děti učí pobytem v přírodě, co jim příroda dává a nabízí?

Ten prožitek přírodního dění, zažití si toho koloběhu, některé třikrát některé čtyřikrát si ten koloběh mohou zažít. Mají na čem stavět a když se to vlastně spojí tohle je léto, takhle to v létě vypadá, jdeme se koupat, tak se jim to krásně navazuje. Oni nepotřebují žádné obrázky, to jsou všechno takové podpůrné věci, který jim pomáhají aby si to uvědomili, ale ten prožitek je tam silný. Zvlášť když ten pedagog dokáže zareagovat na situaci. My jsme zvyklý to dělat tak, že je nějaký vzdělávací plán, program ale je to tam i napsáno, že ten pedagog se umí přizpůsobit situaci a když

vidíme že leze slepýš po cestě tak se tomu prostě přizpůsobíme a povídáme si o slepýšovi a hledáme třeba jeho další stopy. Také věci, že to tam je důležitý, protože je sice hezký, že se dělá voda, ale ten slepýš je tam důležitý. Nemůžeš dopředu tyhle věci naplánovat, a tak nezbyvá než být intuitivní. Je důležitý, aby s tímhle uměl učitel pracovat a uchopit to. Protože do přírody jdeš a nevíš co ten vlastně bude, to někomu prostě nevyhovuje, ta nepředvídatelnost. A proto mám v batohu spoustu věcí, protože nikdy nevím, co se oni rozhodnou dělat. Když mám nějaké téma, tak se to snažím cpát do toho tématu. Vše se na to dá napasovat. A to je ten um.

Jaký význam má pobyt v přírodě pro vývoj osobnosti dítěte?

Vytrvalost, odolnost, samostatnost rozhodně. Dokážou si mnohem více poradit než ostatní děti. Stejně jako ti učitelé jsou tam vystavováni těm situacím, tak oni také i když oni tam mají nad sebou toho učitele, který je ochrání, když je potřeba, ale když není tak si dokážou s tou situací poradit samy. A co se týká fyzické zdatnosti, tak to se rapidně zlepšuje po nějakém roce a je to na těch dětech hodně vidět. Nejen vytrvalost ale i obratnost se hodně zvyšuje.

Je občas vytykáno lesním školkám, že mají tu hrubou motoriku na dobré úrovni a tu jemnou tím že třeba nestříhají, tak musí být pozadu. Je to jeden z argumentů, jako negativum.

Právě u nás ve školce, protože to víme, tak máme činnosti a jdeme do lesa, tak to jsou právě ty činnosti, kterými se zabýváme pro tu jemnou motoriku. Navlíkání, a tak a nemusí to být vždy z přírodního materiálu. Máme předškoláckou přípravu kdy oni hodně stříhají a lepí, protože naše děti nepůjdou do žádné alternativní školy, my tady žádnou alter. Školu nemáme, takže já je musím připravit do téhle školy. Třeba aby vydrželi sedět chvíli. V tom předškoláckém věku to tak záměrně děláme. Půl hodiny je v podstatě takové malé vyučování. Je to jinou formou, stříhá se a lepí a kontroluje se zda se správně drží tužka. A to děláme v zázemí maringotky, aby seděli u toho stolu aby si zažili, že to je to místo.

Je vzdělávání v LMŠ přípravou na školu nebo pro život?

Rozhodně pro život. To že jsou tam i věci které se jim hodí i ve škole, to je vlastně podružný. I když si právě myslíme, že se to vlastně neví ale že ty děti si ponесou velký vklad toho prožitku. Že si odnesou něco co my sami ani nevidíme, je to nehmátatelné. Myslím, že se to neukládá ani do vědomí ale do jejich duše. To je potrava pro ně a my

to nedokážeme vyhodnotit.

Jakou úlohu mohou hrát LMŠ v budoucím vztahu k přírodě, všemu živému a zemi?

Pro mne je důležité, že jsou v tento moment venku, protože to nikdo nevíme. Ale každý týden pro děti, které s námi neprojdou celé období je dobrý, aby si zažili to být venku.

Změnila nějakým způsobem váš osobní život práce v LMŠ, pokud ano jak?

Rozhodně mám pocit, že se velmi vyvíjím po té týmové stránce. To vedení tý školky je jinak. Já se na semináři učím o nějakých manažerských schopnostech a já to tak prostě necítím. Nicméně teď máme v tom týmu věci se kterými budeme muset hnout a tam já vidím obrovská potenciál pro každého učitele. Já jsem se rozhodla že celý tým vstoupí do výcviku, systematického nějakých 6 sezení. Dělají pro státní školy a mě to přijde dobrý, v tomto směru. Začínali jsme jako kamarádi, teď je už málo protože tím jak jsme v rejstříku, tak to potřebuje nějaký řád a já nechci ten umělý, chci abychom si ho utvářeli sami a oni mě slíbili, že nám v tom pomohou. Vy máte ty klíče k tomu si to odemknout a my vám dáme ty nástroje k tomu. Je to výcvik konkrétního týmu. Je to vyloženě pro pedagogy. Vztah mezi pedagogy, vztah k rodičům a vztah k dětem. Správný nastavení fungování.

Jak ve Vaší školce probíhá spolupráce školka-rodič-dítě? Jakým způsobem může společenství rodičů nést a pomáhat školce, dětem a pedagogům?

Důležitý je oddělit to učitelování od toho kamarádství. Tím že se nám to míchá, tak si v tom děláme zbytečný hokej a zraňujeme se vzájemně. Jsou zde emoce, které jsou zbytečné v tom profesionálním vztahu. Vyvalilo se spousty věcí i díky školské inspekci, protože oni mě upozornili na to, že je školka špatně řízená, ale řekli máte hodně dobře našlápnuto, věříme že to zvládnete, ale musíte si to uspořádat. A teď bylo na mě jestli řeknu já jsem ředitel a bude vše jak já řeknu anebo jestli jak stále říkám tady je pole a můžete si z toho vzít a on si buď nikdo nic nevezme nebo si vezmou ale pak řeknou to není moje práce. Bez žádného promiň. Nevezmou za to tu zodpovědnost, protože já jsem tam ten ředitel. A ten výcvik by nám měl pomoci, s tím že se tam vymezí hranice mezi kamarádstvím a profesionálním a nastaví se tam abych tu zodpovědnost neměla jen já. Anebo ji mohu mít jen já ale pak budu říkat bude to takhle a takhle. Když se např. V týmu řekne kupte stůl, tak nemůžu po nich chtít, aby koupili takový jaký já jsem chtěla, když jim neřeknu jaký má být, prostě když se na tom nedohodneme. Je to o

zadavateli a společné dohodě, protože stůl může mít jednu nohu nebo čtyři, kulatej hranatej. Ten kdo úkol zadává by se měl domluvit s tím co ho vykonává. Musí se společně domluvit. Nemůže pak být překvapený, že se ten stůl někomu nelíbí. Já jsem teda koupil stůl, jel jsem tam ve svém volnu. Jenže ty jsi se neptal jaký stůl chceme. A to je otázka kdo co se má ptát nebo jak to zadávat.

A kolik je Vás v tom týmu, který rozhoduje?

Je nás 5 nebo 6. No a taky to záleží na těch úvazcích protože někdo je víc někdo méně a nejdůležitější je být u těch dětí, takže jim toho nemůžeš naložit víc. A pak se některé věci rozjždějí.

A spolupráce rodičů?

Dvakrát do roka máme brigády, kam zveme všechny rodiče. Letos aby se to spojilo, tak dopoledne byla brigáda a odpoledne slavnost. Není to povinné ani nikde není psáno, že se toho musí účastnit. Spíše když oni nechtějí tak přijdou o ten komunitní život. Myslím, že někteří rodiče těch dětí, ty už příští rok mít nebudeme, ale ty jsou úplně mimo, nechtějí se zapojit, ale pak jsou rodiče, kteří se pravidelně účastní protože tam mají ty kamarády. Je tam komunitní život a nyní když bylo po inspekci a já potřebovala aby něco bylo jinak, do úterý to muselo být a inspektorka se ptala stihnete to a já řekla jo. Tak se na víkend našli rodiče a prostě se to udělalo. Čtyři chlapi, kteří to udělali. Rodiče nám nasbírali na tu maringotku.

Takže cítíš velkou podporu od těch rodičů?

Velkou podporu cítím. Veškeré rozhodnutí, které jsem musela udělat a jsou některé věci na které se neptám, protože ty si musím rozhodnout sama a stát si za tím rozhodnutím, tak oni to vždy podpoří. A naopak mám pocit, že jsou takový odtažití k tomu systémovému školství, vítají v podstatě cokoliv. Ani se nebojí dávat nějaké podněty nebo že se jim něco nelíbí, tak to hned řeší. A právě tam je také prostor pro ten výcvik, protože tam se nám to také slívá kamarádství s tím rodičovstvím. Potom když ti někdo volá ve dvě hodiny v noci a jsou to takový hlouposti, tak to přetápnou a my nemáme dobře nastavený hranice, musíme je dát. Když jsem jela objednat ten seminář, tak jsem jim říkala, že nechci cítit ten odstup, chci aby tam pořád byla ta vřelost ale prostě si potřebujeme dobře nastavit ty hranice. Opravdu každý má jiné ty potřeby a stávají se věci že když seš v pohodě a nejsi na konci školního roku, tak je to všechno ok. Ale na konci školního roku, když to v noci chodí sms, chtějí dítě předat v

šest přitom provoz je od osmi. No dějou se takový věci.

To mají ve Vás velkou důvěru

Já to cítím, třeba když mají s něčím problém doma, my máme nějaký vhlad. Je tam velká osobní angažovanost všech. Zájem o to dítě je tam velký. Ale musí tam být nějaké hranice nastavené.

Děláte třeba rozhovory s těmi rodiči o dítěti, že to nabízíte?

Děláme konzultace. Když si zavolají tak v podstatě kdykoliv se mohou se mnou dohodnout pokud chtějí přizvat ještě nějakou učitelku je ta možnost.

Jaké jsou osobnostní předpoklady pedagogů v tomto alternativním směru?

Já myslím, že je dobrý když ten člověk má nějakou zkušenost s tou přírodou třeba z mládí ten skauting je dobrou přípravou pro toho učitele mládí. Jakákoliv organizace nebo dítě které bylo vychovááno takto. Tam je také zkušenost s počasím, s pobytem, nejde o tu znalost přírody jako takové, jde o tu zkušenost umět se v tom terénu pohybovat, poradit si s ohněm s takovýma věcma a pak ta znalost tý přírody to mi už přijde jako taková nadstavba, která se dá naučit. A je to taky dobrý znát to a umět to. Ale to si myslím, že si ten učitel dokáže naučit ale nebát se jít do toho terénu s těma dětma a vidět to nebezpečí, to si myslím, že tam je ta zkušenost důležitá. Ale není to zásadní. Když je ten člověk vstřícný tak se to dá naučit, ale potřebuje vedle sebe někoho kdo ho tím provede a ukáže mu to. Pak nějaká kreativita aby se neleknu toho, že právě musí reagovat na ty podněty který tam jsou pro ty děti. Tamhle roste ta kytka, potom to najde v atlase nebo se zeptá maminky která je přírodovědec. Umět si vědět rady. Školky jsou také specifické, že je tam jiné vedení a ochota participovat s těmi kolegy a ne dělat si na vlastním písečku.

Jaký je důvod stále sílící poptávky po takovém druhu vzdělávání?

Mě přijde, že to státní školství je tak omezený, že je to vyjádření nějaké přirozené potřeby. Je to jedna z alternativ. Kdyby to byla ta nejlepší nebo nejžádanější, tak by podle mne nebyli ani ty jiné alternativní školy. Mě prostě přijde, že je to jedna z možností jak vychovávat a myslím, že je dobře že si rodiče mohou vybrat. Mě vadí, že to není dostupné pro každého rodiče. Ono je to taky tím, že školky se nestaví u lesa. Podle mne dobrá vesnická školka, která bude dobře nasituovaná, může být klidně lesní školka. Je to jenom o tom že ten ředitel se nesmí bát dát najevo tu otevřenost a ten prostor těm učitelům. Podle mě na malotřídce se to dá krásně propojit inspirovat se

lesní pedagogikou, teda tou přírodní pedagogikou. Pak je otázkou, že to není pro všechny, ty rodiče nechtějí zablácené děti. Takže ono to v rámci jedné větší školky úplně nejde, možná snad jako lesní třída.

Jak si představujete přirozené dětství v naší době?

Je dobrá nějaká volnost, nesvazovat děti nějakýma kroužkama, samozřejmě že je to taky důležitý ale v tomto věku asi ne. A hodně času strávenýma s těma rodičema. A být s nima a když je to v té přírodě tak je to supr a aby měli dostatek prostoru, toho životního. Přijde mi super když se to odehrává v té přírodě ale když se to odehrává na dětském hřišti nebo doma, podle toho jaký má rodina možnosti tak je to taky dobrý. Ty rodiče mi tam přijdou důležití. Nemusí to být plná pozornost ale ta přítomnost rodičů a že ty děti vidí, že je mají rádi takové jaký jsou. Pak se může něco odehrát. Ale když jsou stále někde na kroužkách. Třeba u nás když si děti vyzvedávají rodiče tak tam třeba i chvíli zůstávají a říkají já se pak s nimi už nikam nedostanu, což je dobrý. Ale na školkový zahradě s nimi v běžné školce zůstat nemůžeš. A proč ne? Tam by se taky vytvořila komunita. Ale nemohou si to dovolit, protože když by byl nějaký úraz, tak to bude na ně. To je hrozná škoda, to nařízení. Je to oplocený, takže se tam mohou odehrávat věci, které jsou důležité pro ty děti, pro ty maminky a tatínky a ty děti to tam znají.

Vaše filosofie školky?

My máme motto „ V lese jako doma,“ a to je pro nás stěžejní být v té přírodě, to je pro nás asi to nejdůležitější a to že je zatím udržitelný rozvoj, nějaká ekologie, takovýdle věci to jako jo ale podle mě je nejdůležitější že jsme s těma dětma venku. To pobývání venku že oni si mohou zažít tu přírodu úplně v tom nejreálnějším způsobu.

Výchovně vzdělávací metody a strategie?

Máme prožitkové učení, využíváme dramatickou výchovu jak metodu a volná hra a to je velký výchovný prostředek pro nás. Používáme i řízení činnosti. Myslím že je to vyvážené ale ta volná hra převažuje někdy je to půl na půl a myslím že to někdy děti potřebují užít si ten kolektiv, že jim dáš ten bezpečný prostor. Ale někdy jsou třeba hry, ty řízené, kdy ty děti si potřebují zažít, že to má nějaká pravidla, která jsou nastavená. Ta hra má nějaká pravidla, spousta věcí se dá společně nastavit ale spousta věcí na světě už je takhle rozhodnutých, kde já si nemohu rozhodovat jestli to tak bude nebo ne. Nebo můžu, ale musím si to dopředu dohodnout a to oni se na tomhle tom učí.

Takže když jsme na hřišti tak klidně hrajeme rybičky rybičky, rybáři jedou, nebo jsme hráli fotbal a jim se to líbí ale není to každý den. Dávám jim zažít i tohle právě proto, že oni nepůjdou do žádné alternativní školky. Pak fakt budou sedět v té lavici většina. V zimě se prostě nemůžeš rozhodnout že půjdeš nahatej, bude ti prostě zima to tak je.

Tak to jsou ty přirozený pravidla, které ty děti dostávají a pak je faktem, že žijeme v nějaké společnosti a ta společnost žije podle nějakých pravidel a norem.

A všechno se nedá vykomunikovat jedinec žije a je součástí toho davu, ne vždycky ale jsou ta věci které se musí respektovat. To se učí v těch řízených hrách.

Rozhovory s rodiči

Rozhovor s rodičem z LMŠ Země

Co Vás přivedlo k navštěvování Vašeho dítěte do LMŠ?

Hledala jsem pro své dítě waldorfskou školku, protože jsem se v tomto prostředí dlouho pohybovala. Ta školka, která byla u nás nejbliže byla waldorfská a měla lesní program. Příroda je mě blízká. A když jsme šli do té druhé školky, tak tam má ta školky waldorfské prvky, ale především je to LMŠ. A já jsem si uvědomila, že je to, co pro to dítě chci. Je to úplně něco jiného než je ta klasická školka, kde jsou uvnitř. Největší učitel je ta příroda. To že se děti učí rozumět vlastnímu tělu, odpovědnosti a to působení přírody, která je vlastně nejbliže k Bohu.

Splnilo se Vaše očekávání?

U té první školky než jsme se přestěhovali, jsem očekávala waldorfskou školku. Ale nyní jsem se vysloveně rozhodla pro tu lesní školku, protože jsou ty děti pořád v přírodě. Takže to splnilo naprosto mé očekávání. Samozřejmě, že tam jsou i věci které musím překonávat, které bych si přála aby byly trochu jinak, než tam jsou. Ale co se týká lesního programu, to že jsou venku, to že jsou od rána do večera ve spojení s přírodou, to splnilo mé očekávání, naopak to předčilo všechno co jsem si přála pro svoje děťátko.

Jaká negativa, jsou-li?

Negativem určitě není to, že jsou děti venku, s tím jsem naprosto spokojená. Ale trošku to uspořádání té konkrétní školky, ostatní školky to budou mít určitě jinak, ale tahle

konkrétní školka kam chodíme, zde se každý den střídají průvodci. To neznámá, že je tam chaos nebo není pořádek, ale že je tam v pondělí jeden, v úterý druhý, ve středu třetí průvodce.... takže jsem si musela zvyknout, že moje dítě nemá jednoho učitele. To je velký rozdíl od té waldorfské pedagogiky. Protože ve waldorfské škole mají děti jednoho učitele, ke kterému se ty děti vážou, kdežto tady je to jinak. Tady se váží každý den k někomu jinému i když pravidelně v pondělí je tam ten stejný člověk a v úterý ten stejný. Na to jsem si musela zvyknout a tohle nějak vnitřně zpracovat a že ty klady v uvozovkách tento zápor vyváží.

Tohle je specifikum téhle školky, běžně totiž bývá jeden pedagog např. na tři dny, který to prováže a na další je opět někdo jiný, nebo je tam po celý týden.

A proto s myslím, že adaptace mému dítěti v této školce trvala déle. Ale postupně jsme si zvykly, že i v tomhle je pevný řád. V jeden den je tam ten samý průvodce a ten stejný program. Adaptace trvala déle, ale už jsme se s tím smířily a překonaly to.

Změnil se nějakým způsobem Váš osobní a rodinný život díky pravidelnému docházení do LMŠ?

Ulevilo se nám v tom, že se naše dítě dostane hodně ven. Sebralo nám to výčitky, že ho málo venčíme. Že i když není čas, tak to dítě se dostane přes týden ven i když bydlíme na vesnici a dítko je stále venku. A změnilo se to, že je dvakrát tolik venku. Když je vyzvednutá ze školky, tak by dítko ještě rádo bylo venku. Je pořád venku a my jsme šťastní že je venku.

Je vzdělávání v LMŠ přípravou na školu nebo pro život?

Pro život stoprocentně, protože se učí stát v sobě, učí se zodpovědnost a poznávat svoje hranice a to úplně. Není to nic iluzorního. Je to tak skutečný, jak jen to může být. A dokáže se sama o sebe postarat. Pro další vzdělávání opět, že zná svoje hranice, dokáže se pohybovat ve skutečném prostředí, ale spíše pro mě než pro ní je strašná představa, že půjde do nějaké normální školy. Tedy nepůjde do normální, buď půjde do waldorfské nebo do lesní školy. Ale bude to podle mě velká potíž ten rozdíl, že je zvyklá být celý den venku ve svobodném pohybu a půjde najednou do školy, kde bude muset sedět minimálně 4 hodiny ve třídě. A to je pro mne vysloveně bolestivý. A nevím jak to zvládne. Ona samozřejmě je již starší, bude předškolačka, tak touží pořád stále se něco učit, myslím že si tohle nedokážu vůbec představit. Pro ten vnitřní život a jak se učit to jo, ale bude to podle mne velká změna, kterou vůbec nevím jak zvládneme. Většina

děti z těch lesních školek jde do nějaké alternativní školy, protože lesní školky jsou výběrové a rodiče si volí pro ty děti, protože je to něco jiného. Jsou tam výběrový rodiče, protože přemýšlí, co je pro jejich děti dobrý a proto si většina rodičů hledá i alternativní školu

Jak ve Vaší školce probíhá spolupráce školka-rodič-dítě? Jakým způsobem může společenství rodičů nést a pomáhat školce, dětem a pedagogům?

Tam je to celé založené na spolupráci rodič školka. Tohle není rejstříková školka a tak celá zodpovědnost za vzdělávání za stravu, nese rodič. To je úplně jasné, že je to svobodné rozhodnutí rodiče, dát dítě do školky která není registrovaná a nese za něj plnou odpovědnost i když se mu něco stane. Celé zázemí, všechny slavnosti, brigády je hodně na rodičích. Třeba vidím rozdíl s waldorfskou školou, ve školce je na rodiče ještě větší nálož. Servis je tam od školky velký, ale všechny brigády a věci okolo dělají rodiče společně s průvodci. Tam je důležité, že ti původní průvodci, co tu školku založili a kteří tvoří to jádro do dneška, tak jsou rodiče. A to je tam děsně znát. Většina z nich již má větší děti a ty malé chodí do školky. A to že je to většina těch rodičů, je tam velmi znát. Propojení je tam velké, ale zároveň je tam velký servis.

V čem je pobyt v přírodě podle Vás důležitý a co se děti učí?

Pro mě je to to, že je to skutečnost. Když prší, tak prší, když je sluníčko tak je sluníčko, když je zima tak je zima. Musím udělat něco, aby mi nebyla zima. Ta skutečnost, ta pravda boží nebo přírody, podle toho jak to člověk pojmenuje. Opravdu se zde setkává s tou skutečností přímo. V přírodě není lež, ani vymyšlená nějaká pedagogická a ti průvodci to tímto způsobem nesou. Když vylezeš na suchou větev, tak prostě spadneš. Ta přímá zkušenost, ty děti se učí té pravdivosti, žádný že já ti něco řeknu a teď ti budu dlouho vysvětlovat, jak to je. Přímý zážitek skutečnosti a to umí jen příroda. Moje dítě se vyrovná s každým terénem, čím náročnější tím je to pro ni zábavnější. Když prší řekne je to krásně prší jdeme ven. Přírodní úkazy jsou pro ni tak přirozené jak dýchání.

Jakou úlohu mohou hrát LMŠ v budoucím vztahu k přírodě, všemu živému a zemi?

Tohle vlastně dělají průvodci. To je jejich úkol, tohle děti učit. Té úctě k přírodě. Proto asi pracují v lesní školce, protože to nesou jaksi v sobě. Např. Mě dítě nevyhodí odpadek, prostě ví, že vyhodit odpadek v přírodě je zlo. To už ji prostě zůstane navždy. A to nesou ti průvodci a úplně by asi nestačilo jenom to, že se v té přírodě pohybujeme. Průvodci děti učí vnímat to z toho lidského pohledu. Malé děti jsou zvířátka, co si

budeme povídat, jim je jedno jestli vyhodí v lese papírek, ale když jim ukážou místo, které je krásné a pak to odpadkové, když je naučí to vnímat, jenom se podívat, tak tím je vlastně učí. A to může být jeden z těch cílů, úcta k přírodě, třeba že pozorují mravence a když ho pozoruješ a učíš se tomu jak žije, vidíš to mraveniště. Pak již to dítě vede k tomu, že ho jen tak nezamáčkneš. Dcera je k té přírodě vnímavá a citlivá.

Jak si představujete přirozené dětství v naší době?

Myslím, že by měli být děti doma vůbec nechodit do školky. Měli by být doma s kupou sourozenců a kupou sousedů a běhat po vesnici. Což nejde protože se jako dospělí musíme nějak žít. Nejsem schopna si doma vypěstovat brambory a mít doma krávu. Bylo by to hezký, ale nejsem tak založená. Někteří lidi jsou tak založený a tak to zvládnou. Snažím se dceři poskytnout prostředí které by alespoň trochu mohlo na ní působit. Hodně volná hra, vychovávat nějakým nenásilným způsobem. My jim vlastně stále něco zakazujeme a v tom běžném životě těch malých dětí je hlavní slovo ne. Tohle nesmíš, tohle nedělej, tam nelez, tam je to nebezpečný.

Rozhovor 1

Co Vás přivedlo k navštěvování Vašeho dítěte do LMŠ?

Impulesem pro mne bylo to, že jsem s prvním dítětem měla možnost navštěvovat les, kterej mi přijde, že je to místo kam chceme a viděla jsem tam LMŠ, což se nakonec podařilo, protože vznikla lesní školka právě z toho jádra. Tam se zhmotnilo přání veliký aby na místě, které já jsem vnímala obrovsky pestrý pro děti, že tam fakt školka je pro moje děti

Splnilo se Vaše očekávání?

Já jak jsem viděla, že ten les je i pro mě jako dospěláka krásnej a přála jsem si aby tam ty malý děti mohly být tak to že se tam ta škola stala, že tam vznikla, tak pro mě byl naprosto splněnej sen, že vím že to je místo kam chodí děti a celé to vede člověk o kterém jsem přesvědčena, že je nejlepší člověk na svém místě pro moje děti takže tam rozhodně došlo k tomu souladu s tím přístupem té ředitelky té školky. Díky tomu souladu s tím místem a lidmi, co víc si můžu přát, že vím že ty své dvě děti dávám někam, kde není nic lepšího

Jaká vnímáte pozitiva LMŠ a jaká negativa, jsou-li?

Na prvním místě mi vyvstává možnost pohybu, která je pro dnešní děti dost omezená a lesní školky tohle to otevírají zpátky. Hýbat se svobodně, jakkoliv prostě v rámci toho nerovnoměrného pohybu, který má prokazatelný vliv na vývoj mozku. A z těch negativ teď aktuálně řeším takový rodičovský strach z boreliózy. Což je něco co se teď díky počasí objevuje častěji a vidím to objektivně jako vyšší pravděpodobnost že to mohou ty děti chytnout.

Změnil se nějakým způsobem Váš osobní a rodinný život díky pravidelnému docházení do LMŠ?

Naše školka má takový zajímavý provoz že má čtyři dni v týdnu, je to jedna skupina a to znamená že nám to přineslo takový jiný režim času, máme 4 dni pracovní a muž si vzal pátky volné takže máme tři dni víkend a to je něco výjimečného v tom týdenním fungování. Významný zásah do našeho fungování. Přináší to ale i nějakou náročnost, že prostě každé ráno musím vařit pro děti do termosky, což si člověk zvykne ale přeci jenom to není běžné. Plus oblékání, když je zima tak musíš počítat s tím že min. Čtvrt hodiny se oblékáme protože je to potřeby vychytat aby v tom děti mohli být celý den. Myslet na to. Není to že jdeme z jednoho vyhrátého prostoru do druhého Ale jsem za to vděčná protože vidím, že to má svůj význam se to učit.

Je vzdělávání v LMŠ přípravou na školu nebo pro život?

To je obecná otázka vůbec po smyslu vzdělávání. Dneska se ukazuje, že nikdo neví jaký budou profese, už se dost propírá že ani současná škola dnes neví zda připravovat na profese, který budou v horizontu pár let, natož školka. A co se týče těch školských institucí, tak ty se perou už sto let jestli má smysl dávat dětem nějaké informace nebo spíše jiné typy kompetencí. Takže v té LMŠ tam vnímám, že ty životní kompetence o kterých mluví třeba Godi Keller jsou tam přítomný a je fajn když jsou nějak pojmenovaný. Nějakým způsobem si můžeme říct ano opravdu k tomu ty děti vedeme, sledujeme to jestli je k tomu vedeme a já jsem přesvědčená že jo, že je to vlastnost věci, že se tam děti setkávají s těmi jednotlivými každodenními zákony toho zachování života. Vlastně abych mohla přežít, tak si musím zajistit nějaké základní potřeby a děti se s tím setkají s tím primárním zdrojem, kde se ta potřeba naplňuje. Třeba voda, u nás ve školce není přípojka. Voda tam neteče, takže jim dává smysl, když jim někdo řekne šetřete vodou, nebo opravdu dojde.

Jak ve Vaší školce probíhá spolupráce školka-rodíč-dítě?

My máme díky tomu že máme malou skupinu rodičů, že máme čtyřdenní skupinu, která znamená že je tam třeba 10 rodin, tak se denně vidíme a jsme na sebe hrozně zvyklí. Máme příležitost denně řešit vše co přichází, plynule. Máme takové běžné typy setkávání možná ale ne úplně běžné. Jsou slavnosti kde si rodiče dávají opravdu záležet, že tam máme dobrůtky, že to děláme pro sebe jako když jdeme se známýma na piknik a sdílet s někým něco co se nám podaří a brigády kde pracujeme na zahradě jsou dost nosným prvkem v našem vzdělávacím konceptu. Protože to není jenom o tom lese a také o té zahradě a tam se zase ty rodiče podílejí protože to dělají pro děti a pro sebe.

Ty impulsy vychází od koho?

Ředitelka je velkou zahradnice takže hodně jdou ty impulsy od ní, že to tam vidí co by tam mohlo být ale rozhodně jsou vítán lidi kteří myslí že by něco, je to jejich doména třeba řešíme včelaření, tak si to vezme na starost ale jdeme do toho hodně pomalu, nevrháme se do všeho protože toho je hodně abychom na sebe neupletli nějaký bič

V čem je pobyt v přírodě podle Vás důležitý a co se děti učí?

Být spolu...umět být s druhým jako, že chci ze sebe umět pomoci těm druhým

Jakou úlohu mohou hrát LMŠ v budoucím vztahu k přírodě, všemu živému a zemi?

Bohužel to nikdo asi výzkumně nezjistí, byt často dostáváme tyhle dotazy, tím že ty školky sdružujeme, ale já jako rodič to vnímám tak, že to dítě dostává základ, že ta instituce školka, jdeme do školky zná tento pojem, ale je to pro něj naprosto v souladu co bych řekla já, že chodí rád. A fakt se neděje nechci do školky. To může mít různý důvody. Zkrátka ten fakt, že to první setkání s tou institucí je takové štavnatej a bezpečnej. A to mi přijde dost zásadní, když půjde do další instituce jako škola, tak tam bude to radostné očekávání hurá co budeme dělat. Tak jako to má teď.

To bude těžké nezklamat...

Nemyslím, prostě tam bude ta otevřenost a ty děti to nemusí srovnávat prostě berou co je teď. Není tam ten první kontakt s institucí, který já zažívám, školky, kde je těžký to nastavit tak, aby to bylo příjemné všem. Tím se nějak nastavuje, jak ten svět tady funguje. A tady se nastavuje to je paráda školka hurá. Tak to je jedna věc a pak se dá říct, že ty děti budou mít dost bytelně nastavený tu schopnost tedá já si to dost slibuju tu schopnost postarat se o sebe. Prostě když je mi zima, tak to znám a není to jen slovo, je to zkušenost, se kterou se dá něco dělat. Nebo když mě někde něco tlačí, prostě to

fyzický tělo, které se tam někde má v tom předškolním věku poznávat, tak má příležitost se tam poznávat. V tom diskomfortu, který dává tu zprávu, aha takhle to vypadá když něco, když to bolí. Což mi přijde, že v tom malém měřítku nevádí, ale zároveň přítomným okamžiku to má v tom životě velký dopad.

Jak si představujete přirozené dětství v naší době?

Mě se tam zobrazují dvě roviny. Jedno je takové klišé ta zasněná louka, ty děti běhají a foukají do těch pampelišek a není tam čas a ta maminka tam okolo nich věší prádlo a vaří a nic jiného vlastně ani nedělá. A to vím, že já bych toho nebyla schopná. Těm dětem bych to klidně přála. Víím, že já nejsem ten typ, toho člověka, který by v tom byl spokojený. A pro mě to co já dávám dětem jako přirozený je kombinace toho že já jsem spokojená, naplněná ve své profesi a zároveň vnímám, že ty děti jsou v zařízení nebo v péči někoho kdo naplňuje jejich potřeby vzdělávací a vývojový a tam cítím, že jsou naplněné. Nevím jestli je to přirozené dětství, ale pro mě jako rodiče je to skvělá kombinace i toho co mi nabízí to město. Protože já víím, že bych nechtěla žít mimo město, nemám potřebu prchat, protože jsem si nastavila ten svůj život tak, že je mi tady hrozně dobře v těch obrovských možnostech. Tady je ta česká republika která je furt relativně svobodný svět. Asi je to svoboda na všech stranách. Není to tlak nutit se do něčeho co by šlo proti mně jako rodiči nebo jako dítěti, že ho nemusím nikam ohýbat a sebe taky ne. Příroda je samo ze sebe vznikající proces.

Role pedagoga, osobnostní předpoklady?

Pro mě jako pro rodiče je nejdůležitější, aby ten pedagog se uměl sehnout k tomu dítěti a vidět ho, chtít ho vidět, že to pro něj není jako číslo na seznamu, nějaký kus se jménem, kus na seznamu který projde na tři roky a pak zase zmizí, ale že ho opravdu zajímá to dítě a že když si k němu dřepne, tak počká až mu to dítě fakt řekne co potřebuje nebo neřekne a ten pedagog to s ním dokáže nějak sdílet. A pak je tam zároveň pedagog kterej ví proč dělá to co dělá. To je i pro rodiče obrovská opora a vlastně se pak můžu zeptat proč to děláte takhle, nebo já si nevím rady s nějakou situací. Prostě poradíš mi? A ta odpověď je srozumitelně jasná a tam souzníme konkrétně v tý naší školce, čerpáme z toho pomalého rodičovství a vlastně mi přijde že je pro mne oporou, ten člověk a ta jeho jasnost. Je to klíč. Věci dávají smysl všem, že to není zrovna mne to napadlo. Jednoduché zákonitosti a je to v zájmu toho dítěte.

Rozhovor 2

Co Vás přivedlo k navštěvování Vašeho dítěte do LMŠ?

Protože samo to dítě mě tam přivedlo, aniž bych to původně nějak plánovala, protože já jsem tu svojí zkušenost neměla, že bych musela mít nějakou jinou školku, prostě jsem byla jedináček který si maloval celé dětství. Ale náš syn to měl jinak a já jsem to potřebovala vyřešit tak aby to fungovalo a ne že ho někde zlomí za každou cenu, aby byl spokojenej. Je venkovní a divokej a živej a bylo jasné, že bejt venku je cesta. Úplně jednoznačně

Splnilo se Vaše očekávání?

Splnilo. Asi to začalo tím lesem což muselo, protože to je věc kterou jsem dopředu věděla, že bude venku, protože jsem tenkrát obvolala více školek ale tady už po telefonu to vypadalo že to bude dobrý, což třeba v jiné školce se úplně nestalo že bych si hned říkala, že to bude po všech stránkách snadný i pro mě, tam musí člověk být sám schopen říct. A pak to pokračovalo že jsem tam potkala Tebe a další lidi. A k tomu prostředí se přidalo i to. I když já jsem neviděla obecně jako rodič co se děje ale měla jsem důvěru, že se s těma dětma ze strany těch průvodců děje to co má, to co bych chtěla. Fakt jsem se nebála. Když jsem pak potkala ty lidi. A o více věci mi nejde, ty lidi jsou důležitý. Les a víc jsem neřešila.

Jaká vnímáte pozitiva LMŠ a jaká negativa, jsou-li?

Příroda, venek s tím spojená volnost. V souvislosti s naším synem jednoznačná pozitiva, negativa mě moc nenapadají. Nemusím za každou cenu když jsou lesní školky, spí venku, úplně vše dělají venku i v zimě, to mě nevadí ale zároveň bych to nepotřebovala. Ten provoz by mě trápil kdybych věděla, že se nemají kam ohřát.

Změnil se nějakým způsobem Váš osobní a rodinný život díky pravidelnému docházení do LMŠ?

To je těžký. Někam začít chodit ne musel ale i chtěl syn je takový kolektivní, takže někam by prostě šel. Předpokládám, že bych našla něco co by vyhovovalo a já zůstávala doma s mladší dcerou. Takže jediné že nebyl doma některé dny. Nemám pocit, že by nás to nějak ovlivnilo.

Je vzdělávání v LMŠ přípravou na školu nebo pro život?

Jednoznačně pro život i škola je součástí života a já školu nevnímá jako něco

odděleného, co by mělo smysl samo pro sebe i když ta otázka na to chtěla nacytat. Pro školu nechci dělat nic chci to dělat pro ně.

Jakým způsobem může společenství rodičů nést a pomáhat školce, dětem a pedagogům?

Mě společenství baví obecně to je v souvislosti s tím že jsem extrovert a jsem ráda když to s těma lidma může fungovat, ale zároveň tam už je relativně dost lidí a nevidají zas tak často abych já tam mohla opravdu vnímat osobní vazby v celém společenství. Možná oproti tomu začátku kdy tam bylo míň lidí ale já tam byla krátce takže jsem se nestihla zasíťovat, tak mi jich tam nyní přijde hodně a já zas nemám potřebu se tam s každým znát a seznamovat. Takže to společenství za mě tak půl na půl. Ale kdyby fungovalo že všichni se znají se všema a mezi sebou fungují, tak by mi to jenom vyhovovalo. Určitě by mi to nevadilo. Je to limitované počtem a jak kdo se do toho může vkládat. Když to srovnám s manželem tak ten to nevyhledává, když to přijde a jedeme společně ze sousedkou kterou zná tak je rád. Ale více by do toho nešel. Já bych do toho šla detailně se všema.

V čem je pobyt v přírodě podle Vás důležitý a co se děti učí?

Mě přijde jednodušší, protože já když to vezmu tak já o všem relativně dost přemýšlím, když na to mám čas. A ty děti mi stojí za to abych o nich přemýšlela. A tak si často říkám v mnoha jiných prostředích jestli to je ok nebo ne, nebo co to dává, bere a nevím hodně často. Ale ta příroda, to so myslím že je v těch školkách dobrý, tak já mám klid, že nemusím pochybovat o tam jestli jsou v dobrém prostředí. Prostě je to odjakživa přirozený. Tam se nedá rozporovat vybavení, nebo nastavení něčeho, nebo nějaký vlivy. Tím že tady je miliony let tak je to správně. Je to bez pochyb.

Jaký význam má pobyt v přírodě pro vývoj osobnosti dítěte?

Já jsem vyrostla v přírodě a se zvířatama hodně a přijde mi že je to automaticky jasný. Málokteré prostředí může být lepší pro děti a že si v něm dokážou vytvořit defakto cokoliv. Napadají mne jen samé fráze, že je to může učit pokoře, možnosti být kreativní a zároveň odolnej a otužilej a že je lepší si hrát s klacíkama, než s plastovýma kostkama, ale to mě přijde že se to všeobecně ví. Ale jak jinak což je asi taky taková klišé jak jinak by k té přírodě měl v budoucnu vztah a pocit že ji má chránit a mít ji za svou když by v ní nebyl. To je asi jedno z největších témat které budeme muset vyřešit. Jak se budeme chovat a jak budeme žít, tak aby to ještě nějakou dobu na tom světě fungovalo.

Jakou úlohu mohou hrát LMS v budoucím vztahu k přírodě, všemu živému a zemi?

Naši tohle měli opravdu silně, oni tak i žijou. Já tak úplně ještě nežiju v tom že bych se mohla chovat šetrněji, to oni zase jo. A měli jsme to odmalička jako velké téma. Zvířata a příroda a opravdu to nebylo nějaké formální téma, že by se mělo ale naši to opravdu tak mají. Zároveň je to tak že když to nezažiješ, tu přírodu už ti to nikdo nevysvětlí jak je důležitá a proč, jak ty bys to měl cítit. Když to nezažiješ možná to pak nedokážeš předávat dál. To je jedna z mála cest jak na to aby to děti neměli jen slovně a pak ještě si říkám že naši rodiče ještě dost věcí nevěděli. A já jsem se setkala defakto se vším, jako že hodně vím ale nedokážu vše ještě žít. Ale pak jsou tady ty děti, které vypadají jako že je toho tolik nebude zajímat, ale potom dokáží hrozně rychle naskočit na to co pak budou dělat a budou žít jinak.

Jak si představujete přirozené dětství v naší době?

Asi jako nějakou zlatou střední cestu. Dnes se automaticky nabízí že děti budou znát obrazovku, protože to nejde jinak. Zároveň jim tam i dodávat něco z té druhé strany příroda a rodina, babičky a dědečkové. Např. Že mají umírat doma. To je mě docela sympatický to vše propojovat, vyhrabávat z toho dopředu i dozadu to co si myslím že je smysluplný. Vůbec bych to neměla potřebu stavět tak a nebo tak. To může být tak, chodíš do lesní školky ale zároveň máme doma počítač a vidíš pohádku a když prostě někde u kámoše potkáš něco tak se na to podíváš

Role pedagoga, osobnostní předpoklady?

Nějaký dovednosti a kompetence, jsou až na takový špičce pyramidy, přijdou mi automaticky vyplývající z nějaké osobnostní základny a skoro si myslím že klidně by pedagogická fakulta mohla být o tom, ten člověk pracuje sám na sobě a nepřemýšlí úplně o tom jestli má dětem předat tohle kompetence ve vztahu k dětem, didaktika, to tam patří ale to je až druhotná věc která vplyne z toho že v momentě kdy on sám sebe opravdu pořeší, co nejvíc to jde. A on nikdy nepřestane bude furt v nějakém procesu. Tak to ostatní prostě přijde samo. Pokud si řekneme že pro děti je potřeba přinášet trpělivost a laskavost a nějaký dovednosti i verbální, vážit slova, umět ty věci popsat. To bude opravdu fungovat v momentě kdy on si nebude říkat já pro ty děti musím udělat tohle, já bych měl být trpělivější ale když se podívá opravdu na sebe a u sebe odstraní různé potíže které mu drhnou...tak bude automaticky hoden následování.

A když si představíš to dítě a toho pedagoga?

Chtěla bych aby jim věřil a bral je takové jaký jsou, aby více popisoval než hodnotil aby tu zodpovědnost přenášel více na ně, v míře úměrné jejich věku. Aby se nezaklínal bezpečností mít ji na prvním místě, protože mít děti prostě je nebezpečné a ten život vůbec je nebezpečnej. A ty děti jsou kompetentnější hlídat se sami než si myslíme,takže tohle mi přijde jako důležitý dát těm dětem zodpovědnost, s tím je spojená svoboda a dále důvěra. Člověk to nemusí být schopen dát, pokud to v sobě nemá vyřešený.